

ETTERRETNINGSTJENESTEN

FOKUS 2024

*Etterretningstjenestens vurdering av
aktuelle sikkerhetsutfordringer*

VITEN OM VERDEN
FOR VERN AV NORGE

DIGITAL VERSJON:
ETJ.NO/FOKUS

Design, layout og illustrasjon: Etterretningstjenesten

Etterretningstjenestens rapport «Fokus» er én av tre offentlige trussel- og risikovurderinger som utgis i første kvartal hvert år. De øvrige gis ut av Politiets sikkerhetstjeneste og Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

■ **ETTERRETNINGSTJENESTEN** (E-tjenesten) er Norges utenlandsetterretnings-tjeneste. Tjenesten er underlagt forsvarssjefen, men arbeidet omfatter både sivile og militære problemstillinger. E-tjenestens hovedoppgaver er å varsle om ytre trusler mot Norge og prioriterte norske interesser, støtte Forsvaret og forsvarsallianser Norge deltar i, og understøtte politiske beslutningsprosesser med informasjon av spesiell interesse for norsk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. I den årlige trusselvurderingen «FOKUS» gir E-tjenesten sin analyse av status og forventet utvikling innenfor tematiske og geografiske områder som tjenesten vurderer som særlig relevant for norsk sikkerhet og nasjonale interesser.

■ **POLITIETS SIKKERHETSTJENESTE** (PST) er Norges nasjonale innenlands etterretnings- og sikkerhetstjeneste, underlagt justis- og beredskapsministeren. PST har som oppgave å forebygge og etterforske alvorlig kriminalitet mot nasjonens sikkerhet. Som ledd i dette skal tjenesten identifisere og vurdere trusler knyttet til etterretning, sabotasje, spredning av masseødeleggelsesvåpen, terror og ekstremisme. Vurderingene skal bidra i utformingen av politikk og støtte politiske beslutningsprosesser. PSTs årlige trusselvurdering er en del av tjenestens åpne samfunnskommunikasjon der det redegjøres for forventet utvikling i trusselbildet.

■ **NASJONAL SIKKERHETSMYNDIGHET** (NSM) er Norges direktorat for nasjonal forebyggende sikkerhet. Tjenestens hovedoppgave er å bedre Norges evne til å beskytte seg mot spionasje, sabotasje, terror og sammensatte trusler. Gjennom rådgivning, kontrollaktiviteter, tilsyn, testing og forskning bidrar NSM til at virksomheter sikrer sivil og militær informasjon, systemer, objekter og infrastruktur med betydning for nasjonal sikkerhet. NSM er ansvarlig for et nasjonalt varslingsystem (VDI) som skal avdekke og varsle om cyberoperasjoner mot digital infrastruktur. NSM har også et nasjonalt ansvar for å koordinere håndteringen av alvorlige cyberoperasjoner. «Risiko»-rapporten er NSMs årlige vurdering av risikobildet for nasjonal sikkerhet. Rapporten anbefaler tiltak og vurderer hvordan sårbarheter i norske virksomheter og samfunnsfunksjoner påvirker risikobildet i lys av det trusselbildet som er beskrevet av Etterretningstjenesten og PST.

05

Innledning

06

Endrede sikkerhetspolitiske rammebetingelser

En mindre forutsigbar nabo	08
Militær posisjonering i nordområdene og Østersjøregionen	08
Arktis som stormaktsarena	10
Etterretningstrusselen mot Norge	13
Utsatte verdikjeder og infrastruktur	13
Kampen om kunnskap, eierskap og teknologi	17
Norge som mål for politisk påvirkning	21
Tema: Krigen i Ukraina	24

28

Russlands varige brudd med Vesten

Putin beholder kontrollen	30
Satsing på militærindustri berger foreløpig økonomien	30
Svekket innflytelse i Russlands nære utland	33
Bruddet med Vesten tvinger fram ny arktispolitikk	33
Russland søker å videreføre «ingen fiender»-strategien i Midtøsten	33
Fortsetter å utfordre vestlige interesser i Afrika	34
Ukraina-krigen dimensjonerende for videre militær utvikling	34
Tema: Øvelse Ocean Shield 2023	37
Hele samfunnet som legitimt mål	39
Fortsatt slagkraft i Norges nærområder	39
Planer om større styrkestruktur	41

42

Kinas globale ambisjoner

Sikkerhet viktigere enn økonomisk vekst	44
Økonomisk styrke viktigste utenrikspolitiske virkemiddel	44
Mistro til omverdenen	44
Taiwan-spørsmålet tilspisses	47
Økende styrke og kapasitet i Folkets frigjøringshær	49
Ny teknologi for framtidens krig	49
Tema: Ambisjoner og asymmetri	50

54

Rustningskappløpet skyter fart

Russland: Kjernevåpen forblir høyest prioritert	56
Kina: Kjernevåpenarsenalet øker raskt	56
Iran: Kort vei til kjernevåpen	59
Nord-Korea: Videreutvikler den kjernefysiske evnen	59

60

Avspenningsprosesser i Midtøsten på vent

Konfliktlinjer består	62
Skjør dialog om atomavtalen med Iran	62
Stormaktene konkurrerer om innflytelse	65

66

Terrortrusselen mot Europa

Trusselen fra militant islamistisk terrorisme mot Europa øker	68
Triggerhendelser kan øke terrortrusselen mot Norge	68
Fravær av etablerte høyreekstreme terrororganisasjoner	71

Vi står i dag overfor en farligere sikkerhetspolitisk situasjon enn for et år siden. Utviklingen framover er usikker. Interessekonfliktene mellom autoritære stater og Vesten blir tydeligere. Russiske og kinesiske makthavere deler ambisjonen om å redusere Vestens innflytelse i det internasjonale systemet og etablere en verdensorden der liberale verdier som demokrati og ytringsfrihet ikke er styrende. Samarbeidet mellom autoritære stater øker. Den internasjonale rettsordenen svekkes, og verden ruster opp.

Russland oppfatter Ukraina-krigen som en stedfortrederkrig med Vesten, og Moskva gir ikke opp målet om å ødelegge den ukrainske militærmakten og sikre kontroll over landet. Økt våpenproduksjon, økt tilgang på mannskaper og betydelig støtte fra andre autoritære stater peker mot at Russland er i ferd med å styrke seg vis-à-vis Ukraina. Ukraina fortsetter å vise en enorm kampmoral, men er helt avhengig av vestlig støtte for å forsvare seg og ta tilbake initiativet.

Krigen mellom Israel og Hamas har stort radikaliseringspotensial og bidrar til å øke terrortrusselen i Europa. Både IS og al-Qaida har oppfordret til angrep på israelske mål, og IS har forsøkt å gjennomføre flere angrep i Europa. Triggerhendelser kan øke terrortrusselen også mot Norge.

Den videre sikkerhetspolitiske utviklingen avhenger ikke bare av trusselbildet vi beskriver, men også av hvordan Vesten velger å forholde seg til utviklingen. Mange land avholder valg i år. Den sikkerhetspolitiske spenningen og økonomiske usikkerheten øker de politiske motsetningene også i vestlige land.

Etterretningstjenestens hovedoppdrag er å varsle om trusler mot Norge og norske interesser. Fokus er Etterretningstjenestens årlige åpne trusselvurdering og må ses i sammenheng med andre perspektiver. Vi legger vekt på å omtale trusselaktørene og beskrive utviklingstrekk vi mener er av sikkerhetsmessig betydning for Norge i året som kommer. Fokus 2024 er det 14. i rekken og vårt bidrag til det offentlige ordsiftet.

Viseadmiral Nils Andreas Stensønes
Sjef Etterretningstjenesten

Redaksjonen ble avsluttet 26. januar 2024

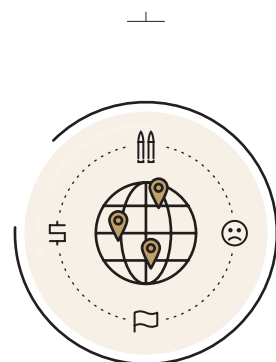
I.

ENDREDE SIKKERHETSPOLITISKE RAMMEBETINGELSER

Norge står overfor et mer alvorlig trusselbilde enn på flere tiår. I det krigen i Ukraina går inn i sitt tredje år, er Russland i ferd med å skaffe seg et militært overtak.

Russisk militær produksjon går for fullt, og Kina, Belarus, Iran og Nord-Korea yter betydelig materiell støtte. Russland står sterkere i krigen enn for et år siden, og russisk militærmakt forblir den dimensjonerende militære trusselen mot Norges suverenitet, befolkning, territorium, sentrale samfunnsfunksjoner og infrastruktur.

Forholdet mellom Russland og Vesten er på et lavmål, og kan best betegnes som en verdimesig og sikkerhetspolitisk konfrontasjon. Det er små muligheter for reell dialog, og russisk politikk overfor Vesten og Norge ventes å bli mer uforutsigbar i årene som kommer. Russlands militære opptreden i nord har så langt vært tilbakeholden, men mistro til Vesten og til alliert militær aktivitet i Arktis kan endre russisk militær atferd i Norges nærområder. Utviklingen kan føre til økt risiko for misforståelser, ulykker og eskalering.

Både Russland og Kina har en revisjonistisk agenda, hvor de søker å restrukturere verdensordenen, slik at den i større grad ivaretar russiske og kinesiske interesser. Landene deler oppfatningen om at USA demmer opp for kinesiske og russiske ambisjoner.

En mindre forutsigbar nabo

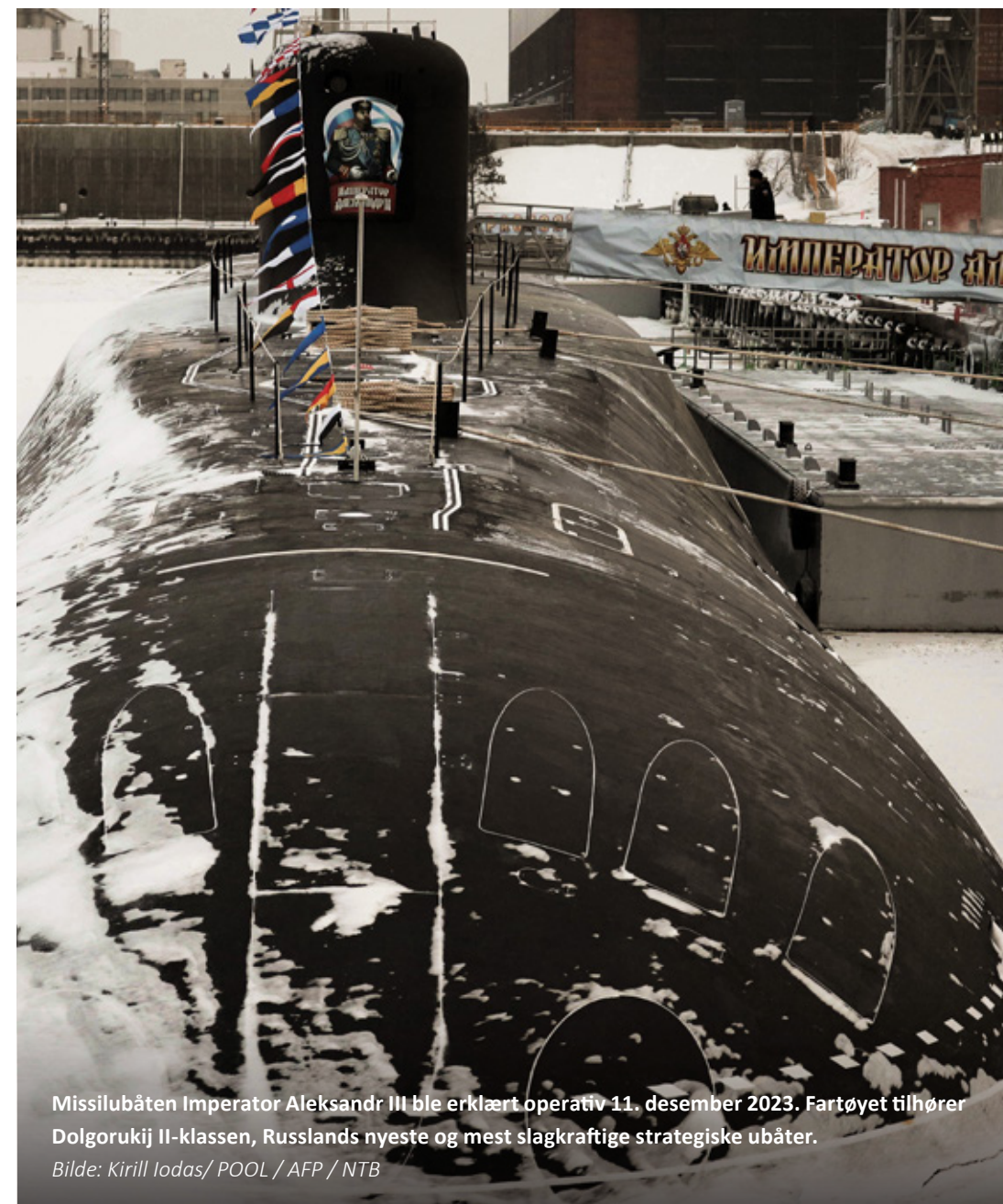
Russland omtaler Norge som et «uvennlig land», og hevder at Norge i flere år har latt seg diktere av anti-russisk politikk fra vestlige stormakter. Russiske myndigheter vil søke å opprettholde de få gjenvæ-

rende kontaktflatene med Norge, slik som på Svalbard og i de årlige fiskeriforhandlingene. Likevel har russisk politikk overfor naboland blitt ytterligere sentralisert. Det er færre bilaterale møtepunkter mellom landene, og Russland har mindre innsikt i norske synspunkter og politikk. Det gir en mer uforutsigbar russisk politikk overfor Norge.

Russland har en vedvarende interesse av tilstedeværelse og aktivitet på Svalbard, og har en uttalt ambisjon om å etablere et internasjonalt forsknings- og utdanningscenter i Pyramiden. Russisk dreining mot samarbeid med ikke-arktiske stater kan derfor også gjøre seg gjeldende på Svalbard.

Militær posisjonering i nordområdene og Østersjøregionen

I russisk militær tenkning er nordområdene og Østersjøen et sammenhengende område. Med NATO-utvidelsen er et av Russlands viktigste mål i Østersjøregionen tapt, nemlig å bevare regionen som en geografisk og politisk buffer mot alliansen. Utvidelsen reduserer Russlands militære handlings-

Missilubåten Imperator Aleksandr III ble erklært operativ 11. desember 2023. Fartøyet tilhører Dolgorukij II-klassen, Russlands nyeste og mest slagkraftige strategiske ubåter.

Bilde: Kirill Iodas/ POOL / AFP / NTB

« Kina utgjør ikke en militær trussel mot Norge, men har interesse av å etablere et politisk, økonomisk og etter hvert militært fotfeste i Arktis. »

rom i regionen. For NATO har Sør- og Midt-Norge nå blitt viktigere for evnen til å gjennomføre operasjoner i Østersjøregionen. Disse områdene får dermed også større betydning for Russland. Samtidig vil nye russiske militære disponeringer kunne endre dynamikken videre. Kreml har uttalt at de vil svare på NATO-utvidelsen, og planlegger blant annet å gjenopprette Moskva og Leningrad militærdistrikter.

Russisk atferd i Østersjøen er – som i Svartehavet – til dels konfronterende og tydelig rettet mot alliert aktivitet. I nordområdene har russisk respons på allierte operasjoner stort sett vært avmålt, men Russland ser med økende mistro på alliert aktivitet i nord. Dette kan føre til mer konfronterende russisk militær opptreden og mer pågående russisk etterretningsaktivitet.

Arktis som stormaktsarena

Arktis er strategisk viktig både for Russland og Kina. Regionen er av særegen betydning for Russland på grunn av naturressurser og hvordan Russland har utformet sin kjernefysiske avskrekkingsevne. Forsvar av den nordlige bastionen og tilgang til Atlanterhavet vil forbli kritisk i russisk sikkerhetstenkning. Russland søker å være den dominerende aktøren i Arktis.

Samtidig ser Moskva på sin stilling i regionen som mer utsatt enn for få år siden.

Alliert militær aktivitet i Arktis og nordområdene har økt, mens russiske myndigheter søker å motvirke politisk isolasjon ved å invitere nye aktører inn på den sivile siden, spesielt BRICS-land. Et mer sammensatt aktørgalleri kommer på toppen av russisk mistro til alliert militær aktivitet. Utviklingen medfører økt risiko for misforståelser, ulykker og eskalering.

Landstyrker fra Kola har blitt prioritert for kamp i Ukraina, og den russiske landmakten på halvøya er vesentlig svekket. Etter Russlands angrep på Ukraina har derimot Nordflåten og Østersjøflåten blitt viktigere for å demonstrere russisk sjømilitær kapasitet i nord, så vel som i Atlanterhavet og Østersjøområdet. For sjøstyrkene betyr det en mer framtrædende rolle i Russlands strategiske og konvensjonelle avskrekking og strategiske kommunikasjon mot NATO. Russlands svekkede konvensjonelle landmilitære evne har økt betydningen av de strategiske styrkene. Av disse besitter Nordflåten, med sine havgående kapasiteter og nærhet til NATOs kjerneområder, en betydelig andel.

Kina utgjør ikke en militær trussel mot Norge, men har interesse av å etablere et politisk, økonomisk og etter hvert militært fotfeste i Arktis. Investering i polare kapasiteter, deriblant isbrytere, har de siste årene gitt Kina muligheten til å operere mer selvstendig i regionen. Utvikling av Nordøstpassasjen til

Emblemet til Trust Arktikugol i det forlatte gruvesamfunnet Pyramiden. Moskva har en uttalt ambisjon om å etablere et internasjonalt forsknings- og utdanningscenter på stedet.

Bilde: imageBROKER / NTB

Kina styrker evnen til å operere selvstendig i polare strøk. Bildet viser den kinesiske isbryteren Xuelong 2 under en forskningsekspedisjon i Amundsenhavet, 6. januar 2024.

Bilde: Chen Dongbin / Xinhua / NTB

kommersiell ferdsel vil forkorte seilingstiden til europeiske markeder, redusere avhengigheten av andre ferdselsårer og legge til rette for transport av råvarer. Kinesiske aktører har vist interesse for å utvikle infrastruktur tilknyttet denne ruten også i Norge.

Arktis spiller allerede en viktig rolle i Kinas utnyttelse av verdensrommet, både sivilt og militært. Beijing vil fortsette å søke tilgang til arktisk infrastruktur for å understøtte romaktivitet. Kina har så langt ikke operert militært i regionen, men søker å utvikle evnen til å gjennomføre militære operasjoner på sikt.

Etterretningstrusselen mot Norge

Sanksjonsregimet og redusert diplomatisk tilstedeværelse i Europa har gitt Russland færre plattformer for samhandling og kontakt med Vesten. Tilgang på informasjon om vestlige og norske forhold avhenger mer av russiske etterretnings- og sikkerhetstjenester enn før. Tjenestene har kartlagt norske mål over flere år og retter aktiviteten mot flere sektorer, både i det digitale og fysiske rom. Russiske aktører søker informasjon om norsk politikk, energi, nordområdene, alliert aktivitet og forsvar. Russland er også interessert i norsk teknologi på områder de selv har ambisjoner om å utvikle. Russland benytter også et stort antall sivile fartøy i etterretningsoperasjoner. De har legitim adgang tett på norsk infrastruktur og Norges kyst. Det kan være krevende å avdekke om de utfører etterretningsaktivitet ved siden av den lovlige virksomheten.

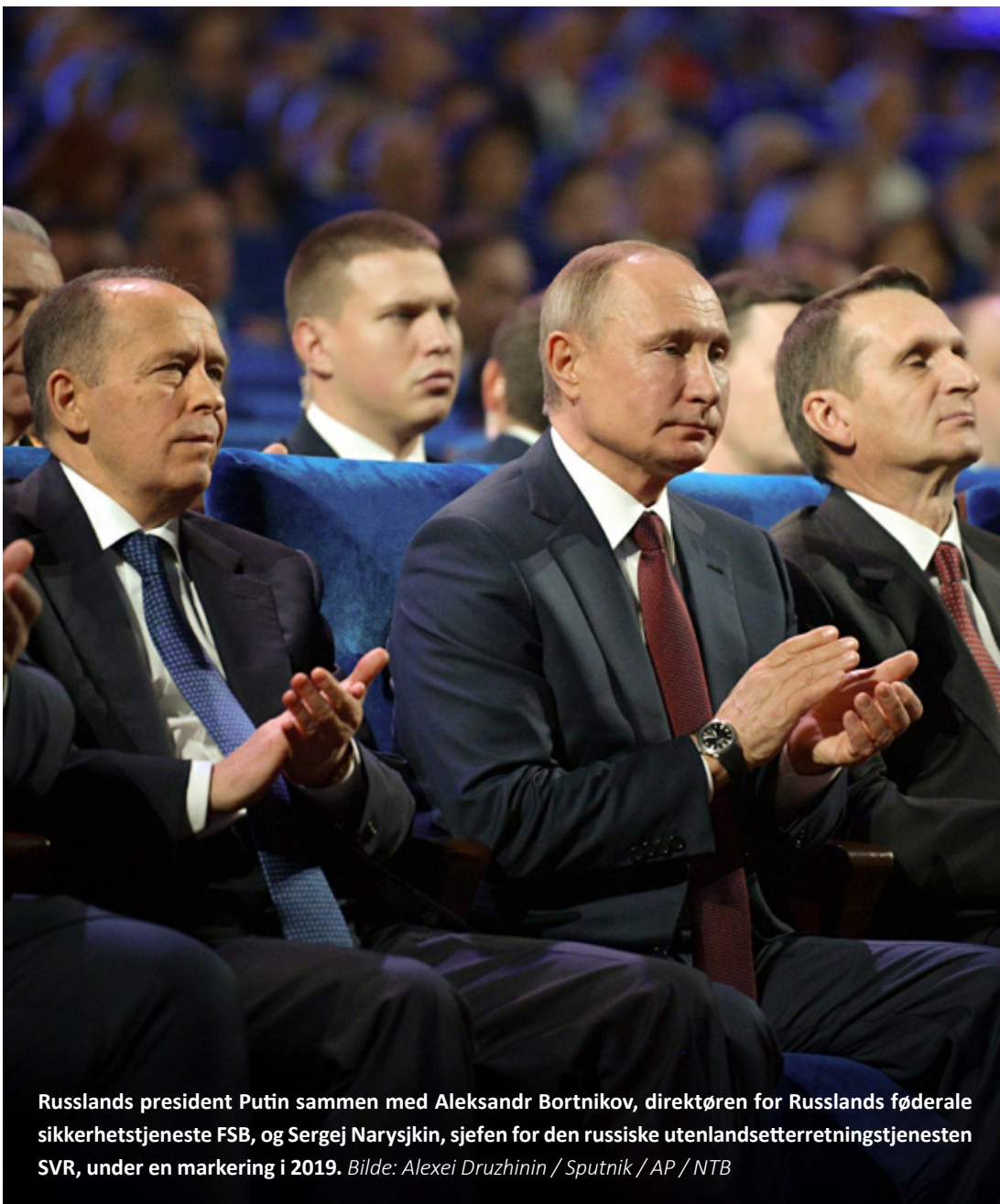
Kinesiske etterretningstjenester opererer i hele Europa. Aktiviteten omfatter både politisk etterretningsvirksomhet og industrispionasje. Det digitale rom er den mest aktuelle inngangsporten. Kinesiske etterretningstjenester benytter en kombinasjon av

tiltak for å holde aktivitet og formål skjult, som bruk av allment tilgjengelige verktøy og digital infrastruktur som skjuler aktøren. Kinesiske tjenester har også personell som fører kilder i Europa. Kinesiske diplomater, tilreisende delegasjoner, privatpersoner, næringslivsaktører og interesseorganisasjoner utfører jevnlig oppgaver på vegne av kinesiske tjenester. Det er tette koblinger mellom kinesiske etterretningstjenester og kinesiske kommersielle selskap. Beijing har både institusjonelle ressurser og et juridisk rammeverk for å utnytte kinesisk næringsliv og kinesiske enkeltpersoner for statlige formål. Alle kinesiske selskap og enkeltpersoner er forpliktet etter loven til å bistå Kinas etterretnings- og sikkerhetstjenester.

Iran har en vedvarende intensjon om å ramme opposisjonelle i utlandet. Teheran kan i tillegg søke å ramme Israel-tilknyttede mål globalt, særlig i perioder med økt spenning mellom de to landene. Dette innebærer en vedvarende risiko for angrep mot opposisjonelle i regi av iranske etterretnings- og sikkerhetstjenester, særlig i land som er tydelige i sin kritikk av Iran, eller som gir opphold til Irankritikere. Norge er ikke spesielt utsatt for oppmerksomhet fra iranske sikkerhetstjenester. Dette kan endre seg dersom personer som er mål for iranske tjenester reiser til Norge, eller norsk politikk oppfattes som mer Iran-fiendtlig.

Utsatte verdikjeder og infrastruktur

Innpass i kritisk infrastruktur og verdikjeder kan ha svært høy verdi for en fremmed makt. Det kan gi tilgang til sensitiv informasjon om enkeltpersoner, politiske prosesser og teknologi. I tillegg kan det utnyttes til å forstyrre forsyningskjeder, kartlegge sårbarhet og i ytterste instans gjennomføre fysisk

Russlands president Putin sammen med Aleksandr Bortnikov, direktøren for Russlands føderale sikkerhetstjeneste FSB, og Sergej Narysjkin, sjefen for den russiske utenlandsetterretningstjenesten SVR, under en markering i 2019. Bilde: Alexei Druzhinin / Sputnik / AP / NTB

Russiske virkemidler

Russland har i flere år kartlagt norsk petroleumsindustri

Nordflåten forblir den største militære trusselen mot Norge

Regimet jobber for at Vestens støtte til Ukraina skal forvitre

eller digital sabotasje. Når kritiske varer kontrolleres av et fåtall aktører, øker sannsynligheten for forsyningsforstyrrelser og utnyttelse av markedsrett. Det tar som regel lang tid å etablere alternative verdikjeder, og eksisterende avhengigheter vil bestå i flere år. Avhengighetene kan utnyttes til å øve politisk press. Det samme kan innpass i infrastruktur.

Sanksjonsregimet overfor Russland har gjort det vanskeligere for russiske aktører å slippe inn i vestlige verdikjeder og kritisk infrastruktur. I dag er det først og fremst Beijing som har evne og vilje til å forfølge en slik strategi. Det er en del av Kinas strategi å sikre kontroll over kritiske verdikjeder og å være sentral både i logistikk og infrastruktur. Landet er dominerende innen utvinning og raffinering av mineraler til bruk i energiproduksjon, høyteknologi og forsvarsindustri. Norge har forekomster, både på land og på havbunnen, av opp mot 20 mineraler EU har definert som kritiske råvarer på grunn av importavhengighet fra Kina.

I en rekke teknologisegmenter har kinesiske produsenter oppnådd dominerende markedsandeler, gjerne støttet av direkte eller indirekte subsidiering

fra myndighetene. I noen tilfeller finnes det få reelle alternativer til kinesiske tilbydere for anskaffelse av teknologi. Beijing vil tilpasse reaksjoner på vestlige restriksjoner for å unngå at Vesten framskynder etablering av alternative verdikjeder. Samtidig vil kinesiske myndigheter søke å påvirke europeiske stater til å gi innpass for kinesiske aktører og opprettholde økonomisk samarbeid med Kina.

Utsatt petroleums- og internetinfrastruktur

Norge er i dag en svært viktig leverandør av gass til Europa. Norske gassfelt og terminaler er direkte knyttet til mottakerland i Europa gjennom et omfattende rørsystem. En betydelig del av gassforbruket spesielt i Tyskland, Storbritannia, Belgia og Frankrike kommer fra Norge. Infrastrukturen kan bli rammet av uhell, fysisk sabotasje og destruktive cyberangrep. Skade på norsk petroleumsinfrastruktur rammer både Norge og mottakerlandene i Europa.

Faktaboks #01
» Definisjon

Tørrgass eksporteres fra Kårstø prosessanlegg i Nord-Rogaland til Europa. Russisk kunnskap om norsk olje- og gassinfrastruktur kan få betydning i en konfliktsituasjon. Bilde: Cornelius Poppe / NTB

■ Sabotasje som fordekt virkemiddel

Fordekte, statlig sanksjonerte handlinger, fysiske eller digitale, med formål om å ødelegge eller alvorlig forstyrre mål av samfunnsmessig betydning, gjennomført uten forutgående krigserklæring

« Selskap med knytninger til kinesiske myndigheter er majoritetseiere i minst én containerterminal i over halvparten av de globale havnene. »

Russland har kartlagt norsk kritisk olje- og gassinfrastruktur over flere år. Slik kartlegging pågår fortsatt, både fysisk og i det digitale rom. Denne kunnskapen kan få betydning i en konfliktsituasjon. Det samme gjelder for europeisk infrastruktur under vann, som blant annet Europas internettrafikk er avhengig av. Russland har tidligere vist vilje og evne til å ramme kritisk infrastruktur i en konfliktsituasjon. Allerede før fullskalainvasjonen av Ukraina rammet Russland blant annet ukrainsk telekommunikasjon og industrielle kontrollsystemer gjennom cyberoperasjoner.

Kinesisk interesse for norske infrastrukturprosjekter

På større prosjekter opptrer statlige og private kinesiske selskap ofte i konsortier. Med overlappende eierinteresser er den kinesiske staten representert i hele verdikjeden. Ofte benytter kinesiske selskap underleverandører som også har knytninger til kinesiske myndigheter.

Kinesiske selskap har over lengre tid vist interesse for norske anbudsprosesser, deriblant for utbygging av

infrastruktur. Utviklingen i store havner er ett eksempel på hvordan fysisk og digital infrastruktur smelter sammen, slik at grensen mellom logistikk og telekom blir mindre tydelig. Det kan gjøre forsyningskjeder mer utsatt. Kinesisk investeringstakt i europeiske havner har økt de siste årene, og statskontrollerte selskap er sentrale i denne utviklingen. Selskap med knytninger til kinesiske myndigheter er majoritetseiere i minst én containerterminal i over halvparten av de globale havnene.

Kampen om kunnskap, eierskap og teknologi

Det er en vedvarende risiko for at vestlig teknologi får militær anvendelse i Russland, Kina, Iran og Nord-Korea. Innviklede eierstrukturer og uoversiktlige forsyningskjeder benyttes for å omgå vestlig eksportregelverk. Internasjonalt forskningssamarbeid blir utnyttet for kunnskapsoverføring til militære formål ved siden av det uttrykte formålet.

Statlig kontroll over kommersielle interesser er →

økende både i Russland og Kina. Moskva har knyttet tettere bånd til næringsaktører. Beijing har lenge utøvd et svært aktivt statlig eierskap, eier stadig større andeler i kinesisk næringsliv og innfører stadig strengere lovverk, med krav om at selskap og enkeltpersoner understøtter partistatens målsettinger. Myndighetene i begge land øver press på næringslivsledere.

Russland, Iran og Nord-Korea har alle sterke miljøer på enkelte teknologiområder med militær anvendelse. Kina er likevel på et eget nivå når det gjelder bredden i ekspertise.

Norske forsknings- og utviklingsmiljøer er mål for industrispionasje

Norsk teknologisk forskning, utvikling og produksjon er av vedvarende interesse for utenlandske aktører. Virksomheter som produserer kommunikasjonssystemer, maritime systemer og navigasjonsteknologi er særlig attraktive. Kinesiske aktører som utvikler militær teknologi har vist interesse for norske virksomheter som utvikler og produserer avanserte navigasjonssystemer og for hvordan systemene produseres.

Kunnskap fra teknisk-naturvitenskaplig forskning kan ofte brukes i militær utvikling. Adgang til laboratorier, opplæring i bruk av instrumenter og tilgang på test- og produksjonsutstyr er i mange tilfeller like ettertraktet som den teoretiske kunnskapen. Internasjonalt forsknings- og utviklingssamarbeid forblir en arena som gir tilgang til sensitiv informasjon. Det er flere eksempler på at kinesiske og iranske forskere med koblinger til norske universiteter også jobber for aktører i hjemlandet som er involvert i utvikling og produksjon av militær teknologi. Utsatte forskningsområder er blant andre halvleder- og sensortekno-

logi, materialteknologi, kryptologi, IKT-sikkerhet, bioteknologi og kunstig intelligens.

Russland omgår sanksjoner og anskaffer militær teknologi

Russisk våpenproduksjon har blitt rettet inn mot å fortsette krigen mot Ukraina med full styrke. Russland er fortsatt avhengig av vestlig teknologi for å vedlikeholde og utvikle deler av sin militære kapasitet. Behovet omfatter delkomponenter og reservedeler for vedlikehold av systemer kjøpt fra Vesten før invasjonen. Vestlige komponenter inngår dessuten i russiskproduserte systemer.

Til tross for vestlige sanksjoner og skjerpede eksportrestriksjoner evner Russland å få tak i kritiske teknologiske komponenter. Russiske anskaffelsesnettverk opererer i større grad fordekt enn tidligere. De har også fjernet begrensninger på hvilke deler som kan brukes militært. Dette innebærer at et bredere spekter av norske virksomheter kan bli utsatt for russiske anskaffelsesforsøk enn før invasjonen. Av norskprodusert teknologi er det særlig maritim teknologi og sensorteknologi russiske aktører søker å få tak i.

Russiske aktører har etablert et stort antall nye selskap i Europa og Sentral-Asia for å understøtte teknologianskaffelser. Nye eierskapsstrukturer og lengre leveringskjeder gjør det krevende å avdekke om Russland er sluttbruker. Bruk av europeiske mellomledd er attraktivt på grunn av EUs indre marked.

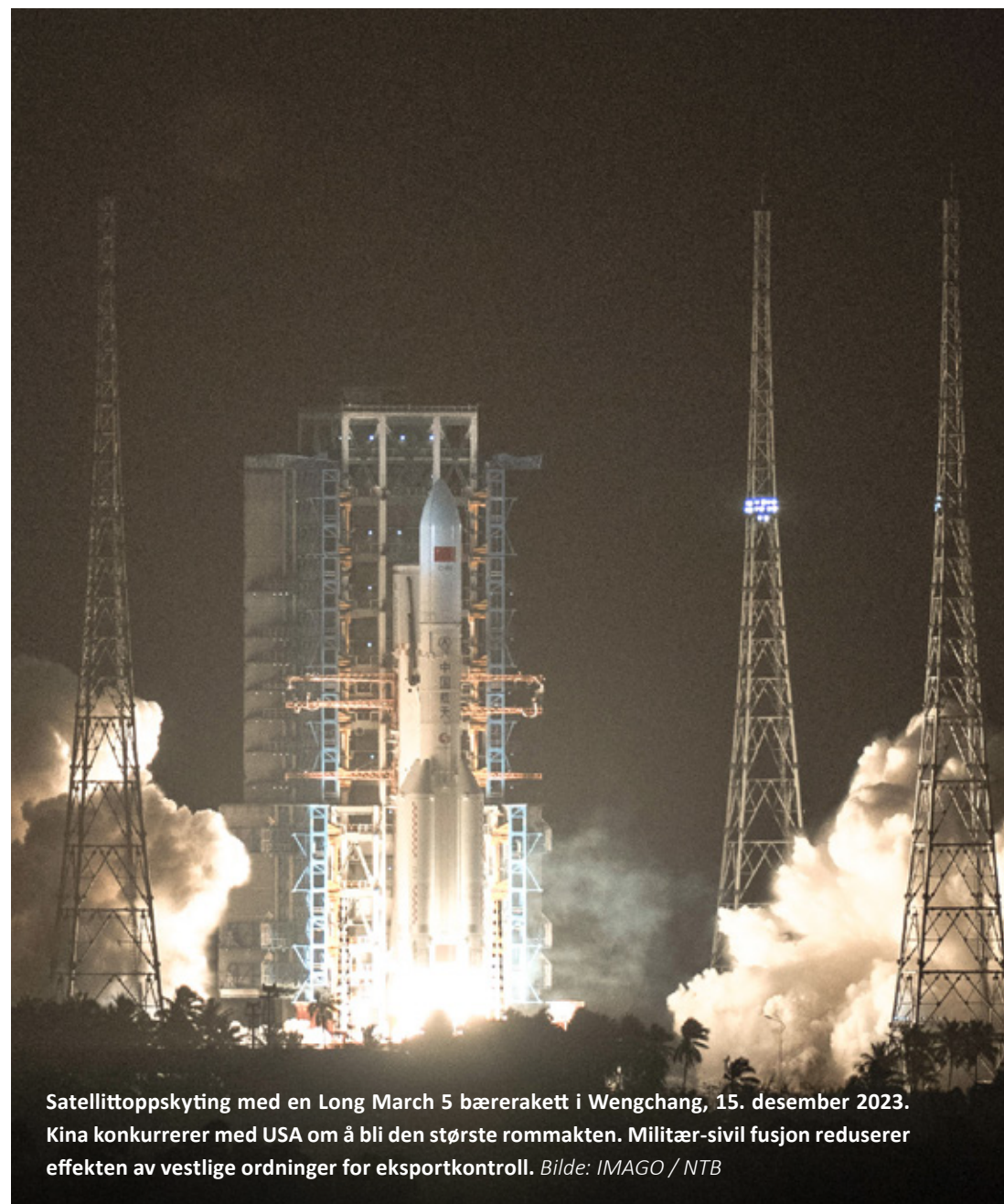
Russland søker å gjøre tilfanget av teknologi bredere, og bruker derfor kinesiske leverandører for anskaffelse av teknologi som de tidligere kjøpte fra Vesten. Kina eksporterer fra før et bredt spekter av teknologi til Russland. →

Iranskprodusert angrepsdrone blir møtt med ukrainsk luftvern over Kyiv, 25. november 2023.

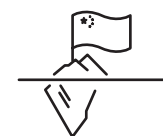
Russland mottar betydelig militær støtte fra andre autoritære stater.

Bilde: Gleb Garanich / REUTERS / NTB

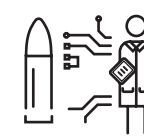

Satellittoppskyting med en Long March 5 bærerakett i Wengchang, 15. desember 2023. Kina konkurrerer med USA om å bli den største rommakten. Militær-sivil fusjon reduserer effekten av vestlige ordninger for eksportkontroll. Bilde: IMAGO / NTB

Kinesiske ambisjoner

Kina har en ambisjon om å etablere et fotfeste i Arktis

Militær-sivil fusjon gjør sivil teknologi tilgjengelig for kinesisk forsvar

Økonomisk makt forblir Kinas viktigste utenrikspolitiske virkemiddel

Kina omgår restriksjoner med militær-sivil fusjon

Strategien for militær-sivil fusjon brukes for å styrke kinesisk militærmakt. Strategien bidrar til å viske ut skillet mellom sivil og militær sektor og reduserer effekten av vestlige restriksjoner på teknologiekspert til Kina. Kinesiske investeringer i europeiske teknologivirksomheter har avtatt de siste årene, blant annet som resultat av global økonomisk usikkerhet og restriksjoner på kinesisk økonomisk virksomhet. Samtidig øker teknologirivaliseringen med USA interessen for det europeiske markedet. Restriksjoner som hemmer Kinas mikrobrikkeindustri kan på sikt svekke Kinas evne til å konkurrere med Vesten på avansert regnekraft, noe som er avgjørende for videreutvikling av kunstig intelligens. Oppkjøp og investeringer i vestlig mikrobrikketeknologi og datasentre kan bøte på utfordringene.

Kinesiske aktører søker særlig tilgang på norsk teknologi og kunnskap for å utnytte muligheter under vann, i polare strøk og i verdensrommet. De viser også interesse for kryptologi, atomteknologi og

bioteknologi. Dette er felt med militære så vel som sivile bruksområder.

Norge som mål for politisk påvirkning

Norsk politikk og ordskifte er gjenstand for russisk påvirkningsaktivitet

Påvirkningsoperasjoner inngår i russisk informasjonskrigføring. Det offentlige ordskiftet om forsvars- og sikkerhetspolitikk, Arktis- og Svalbard-politikk, energi- og miljøpolitikk og ikke minst Vestens og Norges tilnærming til krigen i Ukraina er spesielt utsatt for russisk påvirkningsaktivitet. Å peke ut bestemte målgrupper i sosiale medier for pro-russiske budskap og desinformasjon er en kjent framgangsmåte. En annen går ut på å plante ulike teorier og usannheter om en konkret sak for å viske ut sannheten og svekke folks tillit til myndigheter og nasjonale medier. Større årvåkenhet i den vestlige befolkningen kombinert med økt skepsis →

Faktaboks
#02
» Fakta

Økonomisk makt er fortsatt Kinas viktigste utenrikspolitiske virkemiddel. Bildet er fra Liuiazui Financial Hub, Shanghai. Alex Plavevski / EPA / NTB

■ Påvirkning som virkemiddel

Påvirkning som virkemiddel forstås som åpne eller fordekte kampanjer, operasjoner og aktiviteter, ofte uten bruk av militær makt, for å endre holdninger, beslutninger eller utfall i en annen stat.

Åpne virkemidler har kjent avsender, for eksempel offentlige uttalelser eller politiske vedtak. Fordekte virkemidler har skjult avsender. Det kan være falske kontoer på sosiale medier, bruk av medier med skjult statlig tilknytning eller cyberoperasjoner.

« Nye tjenestenektangrep mot Norge fra pro-russiske cyberaktører som opererer på vegne av eller til støtte for Russland er sannsynlig i året som kommer. »

til Russland har gjort det vanskeligere for russiske påvirkningsaktører å lykkes. Ytterliggående og myndighets skeptiske miljøer, som bruker ikke-redaktørstyrte medier, er i dag mer utsatt for russisk påvirkningsaktivitet enn samfunnet for øvrig.

Pro-russiske «haktivister» har gjennomført tjenestenektangrep mot norske mål. Dette kan bidra til å så tvil om norske offentlige institusjoners evne til å levere tjenester. Aktiviteten har så langt hatt begrenset effekt ut over å skape oppmerksomhet. Nye tjenestenektangrep mot Norge fra pro-russiske cyberaktører som opererer på vegne av eller til støtte for Russland er sannsynlig i året som kommer.

Europeisk samhold utfordres

Putin-regimet jobber for at Vestens støtte til Ukraina skal forvitte. Kreml har tidligere brukt cyberoperasjoner, valgpåvirkning, framprovosering av flyktningstrømmer og stans i gass- og oljeleveranser som virkemidler. I tillegg pleier Russland forhold til enkeltland og politiske bevegelser i Europa for å undergrave europeisk samhold.

Russland fremmer en fortelling om at Vesten har forverret sikkerhetssituasjonen i Norden. Situasjonen

som oppsto på grensen til Finland høsten 2023, der flere hundre migranter ble transportert til finske grenseposter, er et eksempel på hvordan Moskva kan søke å påvirke situasjonen i Norden og Baltikum.

Kina: økonomisk makt og kooptering som virkemidler

Kinas viktigste virkemiddel i påvirkningsøyemed er økonomisk makt og uformelle handelssanksjoner. Disse brukes for å presse personer, organisasjoner, selskap og stater til å handle og uttrykke seg i tråd med kinesiske interesser. I tillegg øker kinesiske påvirkningsaktører aktiviteten i det digitale rom, spesielt med fordekt aktivitet i sosiale medier og nettsider. Aktiviteten blir i tillegg mer avansert, også i vestlige sosiale medier.

Å få innflytelsesrike personer til å snakke fram Kinas agenda, såkalt «elitekooptering», er en annen framtrødende kinesisk påvirkningsstrategi i Europa. Lokale stedfortredere har større troverdighet enn Kommunistpartiets egne representanter. □

Russland styrker seg vis-à-vis Ukraina

Den ukrainske offensiven i 2023 la betydelig press på russiske styrker. Ukraina har videreutviklet evnen til å ramme russiske militære mål i bakre områder, og har svekket handlingsfriheten til Russlands svartehavsflåte.

Men russiske styrker står i godt forberedte og forsterkede forsvarslinjer. Til tross for Ukrainas fenomenale motstandskamp har deres væpnede styrker ikke evnet å ta tilbake vesentlig territorium. Vestens militære støtte til Ukraina har bidratt til at Russland ikke har hatt vesentlig militær framgang det siste året, men en stor del av materiellet har gått tapt eller er blitt brukt opp. Ukraina har ikke lyktes med å beholde initiativet i krigen inn i 2024.

Russland har på sin side lyktes med flere grep. Det er svært høye tap på begge sider, men Russland har mobilisert et stort antall nye styrker og vil kunne hente om lag tre ganger så mange stridsdyktige til militærtjeneste som Ukraina. Moskva håndterer vestlige sanksjoner bedre enn forventet, og produksjon av ammunisjon, kampkjøretøy, droner og missiler skjer nå i et høyere tempo enn for et år siden. Dessuten mottar Russland betydelig militær støtte fra Kina, Nord-Korea, Iran og Belarus, blant annet store mengder ammunisjon og droner fra Nord-Korea og Iran.

Russland står sterkere i krigen enn for et år siden, og er i ferd med å tilrive seg initiativet og skaffe seg et militært overtak. Kreml ventes å intensivere krigsinnsatsen i månedene som kommer. Utsiktene til reelle forhandlinger er dårlige, og alt tyder på at krigen vil fortsette gjennom 2024.

Krigen i Ukraina

Kina støtter Russlands krigsinnsats

Selv om Kina så langt har avstått fra å levere ferdigproduserte våpen og ammunisjon til Russland, er kinesiske leveranser av militært materiell og komponenter avgjørende for Russlands krigføring. Kina støtter med både maskiner, kjøretøy, elektronikk og deler, og er med på å videreutvikle Russlands egen våpenindustri. I diplomatiet er koordineringen med Russland tett, både bilateralt og i FN.

Ekstern støtte avgjørende for Ukraina

Ukrainas enorme offervilje til tross, det vil kreve omfattende vestlig våpenstøtte, også med nye typer kapasiteter, for at ukrainske styrker skal kunne gjenvinne initiativet i krigen. Ukraina har et enormt behov for tilførsel av ammunisjon, langtrekkende våpensystemer, luftvern, kampvogner og kampfly.

Taktiske kjernevåpen: Tvetydighet som strategi

Russland gjennomførte en større strategisk kjernevåpenøvelse bare dager før krigsutbruddet i 2022, og dette har så langt vært det sterkeste signalet til Vesten om ikke å involvere seg militært i konflikten. Etter dette har russiske ledere ved flere anledninger truet med bruk av kjernevåpen. Ved inngangen til 2024 er det svært lite sannsynlig at Russland vil bruke taktiske kjernevåpen i Ukraina. Å skape usikkerhet om terskelen for bruk av kjernevåpen er en del av russisk strategi.

Utplassering av russiske taktiske kjernevåpen i Belarus er både signalering overfor NATO og et grep Russland tar for å få sterkere kontroll over Belarus. Utplasseringen øker i seg ikke trusselen mot Vesten, da Russland allerede kan ramme Europa med taktiske kjernevåpen fra russisk territorium.

Russlands utfordringer

Samtidig står Russland selv overfor utfordringer. Offensivene har så langt ikke gitt territoriell framgang. Dårlig treningsnivå og svak evne til å gjennomføre fellesoperasjoner vil fortsette å hemme kampkraften.

Omlegging til krigsøkonomi er også risikabelt. Etter krigen vil ikke forsvarsutgifter lenger være en like viktig driver for vekst, og veien tilbake til en bærekraftig økonomi vil bli svært krevende.

Det russiske regimet anser like fullt at de har tiden på sin side, og er forberedt på å stå lenge i krigen.

Ukrainsk kanonmannskap avfyrrer artilleri mot russiske styrker i Kreminna, Ukraina, 31. desember 2022. Det vil kreve omfattende vestlig våpenstøtte for at ukrainske styrker skal kunne gjenvinne initiativet i krigen.

Bilde: Nicole Tung / New York Times / NTB

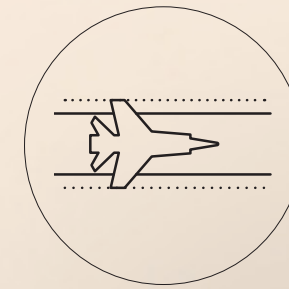

II.

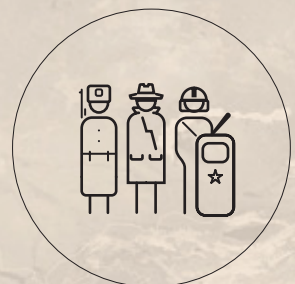
RUSSLANDS VARIGE BRUDD MED VESTEN

Sett fra Moskva er Russland i direkte konfrontasjon med Vesten og utkjemper en stedfortrederkrig med NATO i Ukraina. Russland søker derfor å styrke samarbeidet med andre land.

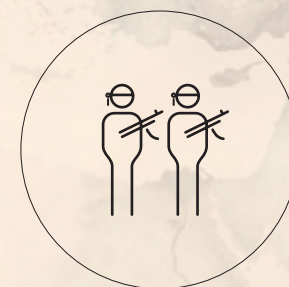
Etter at USA og Europa innførte sanksjoner, var Russland rask med å intensivere diplomati, handelsforbindelser og strategisk kommunikasjon med Kina og andre ikke-vestlige land. Russland har behov for å dempe den økonomiske effekten av vestlige sanksjoner. Samtidig søker Moskva å sikre politisk innflytelse og støtte til russiske standpunkt.

Militær infrastruktur, som fly- og militær-baser, radarstasjoner og kystforvarsanlegg bygges fortsatt i Arktis

Om lag en tredjedel av statsbudsjettet brukes på forsvar og sikkerhet

Utfordringer i afrikanske stater med et problematisk forhold til Vesten skaper handlingsrom for Russland

Putin beholder kontrollen

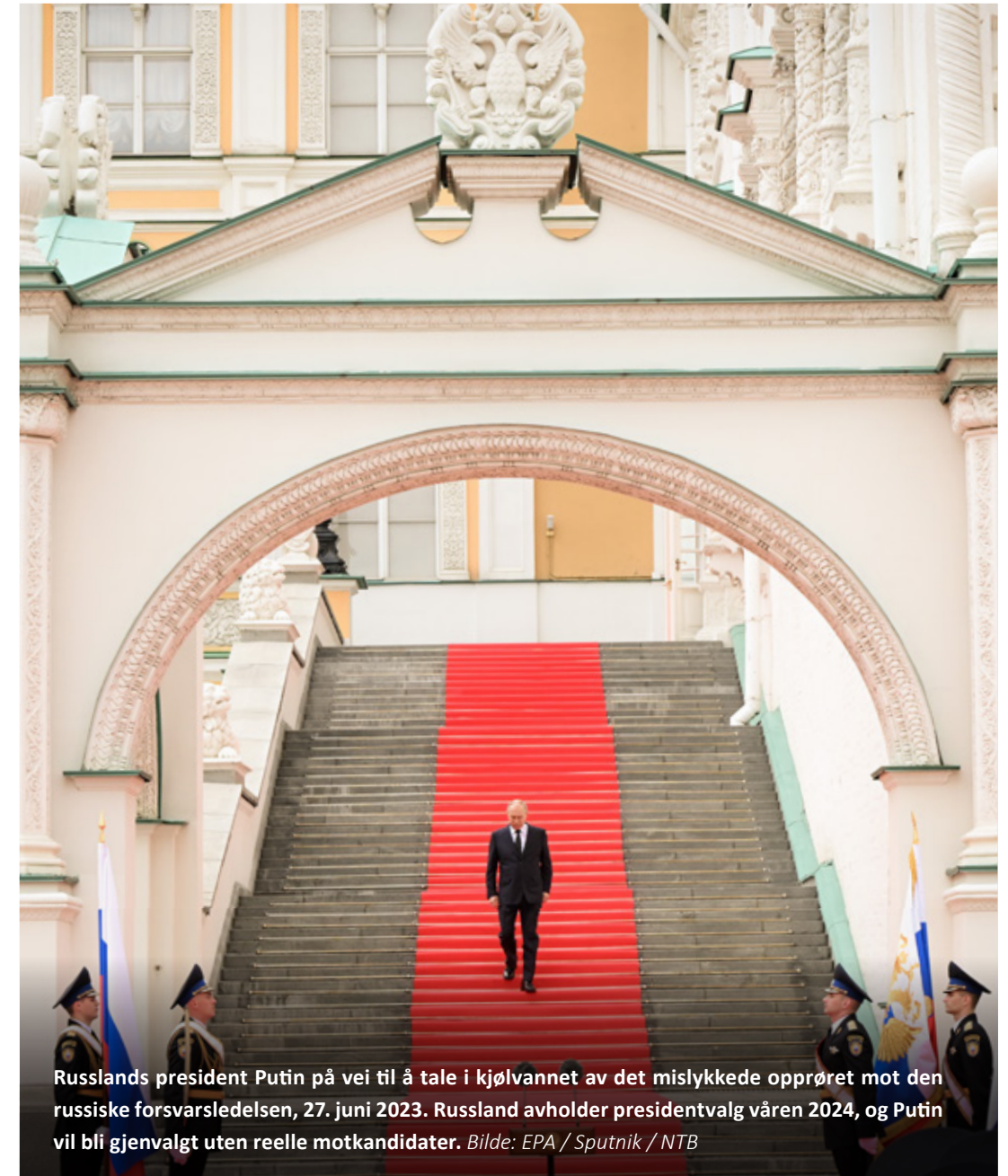
Det politiske systemet i Russland får stadig flere totalitære trekk. Staten beholder kontrollen gjennom politisk undertrykkelse, overvåking og propaganda. Regimet holder fast ved fortellingen om at Russland er under angrep fra Vesten. Våren 2024 avholder Russland presidentvalg, og Putin vil bli gjenvalgt uten reelle motkandidater. Valggjennomføringen er styrt og skal vise at befolkningen støtter Putin og Russlands nåværende politiske kurs. Eventuelle kostbare og upopulære grep vil først komme etter valget.

Som svar på dårligere levekår intensiverer Kreml politisk indoktrinering av befolkningen. Verdikonserverende tankegods og ideen om Russland som en unik sivilisasjon står sentralt. Kreml tenker langsiktig og søker særlig å overbevise Russlands unge om at det sittende regimet best kan ivareta Russlands interesser. Dette narrative utgjør kjernen i såkalte patriotiske læreplaner som er innført på skole- og universitetsnivå.

Satsing på militærindustri berger foreløpig økonomien

Vestlige sanksjoner legger begrensninger på Russlands inntektsgrunnlag, men Russland opplever likevel økonomisk vekst. Den kan i hovedsak forklares med enorme utgifter til forsvarsindustrien. Regimet bruker nå om lag en tredjedel av statsbudsjettet på forsvar og sikkerhet. I store deler av forsvarsindustrien jobbes det tre skift.

Behovet for å finansiere krigen fører til at investeringer i infrastruktur, helse og utdanning nedprioriteres. Vestlige sanksjoner bidrar til å drive opp inflasjonen og øker produksjonskostnadene. Høye offentlige utgifter fører til ytterligere inflasjonspress. Utviklingen forsterkes av prekær mangel på arbeidskraft, spesielt i kunnskapsintensive bransjer. Russisk økonomi forblir også avhengig av oljeeksport og er sårbar for større fall i oljeprisen. Russland vil derfor fortsette å prioritere samarbeid i rammen av OPEC+. I tillegg vil myndighetene kreve høyere skatter og avgifter fra de store råvare- og energiselskapene. →

Russlands president Putin på vei til å tale i kjølvannet av det mislykkede opprøret mot den russiske forsvarsledelsen, 27. juni 2023. Russland avholder presidentvalg våren 2024, og Putin vil bli gjenvalgt uten reelle motkandidater. Bilde: EPA / Sputnik / NTB

Russisk isbryter ved Nordpolen, 18. august 2021. Etter bruddet med Vesten søker Russland økt arktisk samarbeid med ikke-vestlige land. Bilde: Ekaterina Anisimova / AFP / NTB

Makt og avhengighet

Undertrykkelse, overvåking og propaganda sikrer Putins makt

Samarbeid med Kina er viktig for å sikre investeringer i Arktis

Søker å være en nøytral stormakt i Midtøsten

Veien tilbake til en bærekraftig russisk økonomi vil bli vanskeligere jo lenger Ukraina-krigen varer.

Svekket innflytelse i Russlands nære utland

Russlands evne til å påvirke den politiske utviklingen i nabolandene er svekket som følge av krigen mot Ukraina. Dette skyldes både at tilliten til Russland som en pålitelig aktør er sterkt redusert og at Moskva har færre ressurser tilgjengelig til å utøve makt. Denne trenden ventes å fortsette i 2024.

Bruddet med Vesten tvinger fram ny arktispolitikk

For Russland rokker bruddet med Vesten ved landets mangeårige arktispolitikk, der samarbeid med andre arktiske stater var et sentralt element for å beholde

lavspenning og legge til rette for investeringer fra utlandet. Forutsetningene for å lykkes med å utvikle regionen som en framtidig ressursbase er nå kraftig utfordret. Russiske myndigheter uttrykker jevnlig at de er urolige for utviklingen og gir uttrykk for et svært mistroisk syn på Vesten.

Russisk evne til å påvirke utviklingen i Arktis er svekket. Utviklingen fører til at Russland må søke økt arktisk samarbeid med ikke-vestlige land, blant annet BRICS-land. Behovet for kinesiske investeringer og teknologi gjør at særlig det kinesisk-russiske samarbeidet vil styrkes i årene som kommer. Dette fortsetter å øke Russlands avhengighet til Kina.

Russland søker å videreføre «ingen fiender»-strategien i Midtøsten

Iran vil forbli en sentral partner for Russland i 2024, både for å sikre tilførsel av militært materiell og som et transitland for russiske eksportvarer østover. Saudi-Arabias nøkkelrolle i OPEC+- samarbeidet og →

« Krigen i Ukraina kommer til å bli bestemmende for utviklingen av den russiske militærmakten i 2024 og framover. »

Golfstatenes vilje til å legge til rette for sanksjonsomgåelse gjør at russiske myndigheter og næringslivsaktører også vil fortsette innsatsen for å styrke forholdet til de pengesterke Golfstatene.

Selv om Moskva styrker forholdet til Teheran, ventes russiske myndigheter å videreføre strategien om å være en nøytral stormakt i Midtøsten, som er i dialog med alle parter. Dette kan likevel bli utfordret dersom krigen mellom Israel og Hamas eskaleres og fører til en større regional konflikt. Moskva har i realiteten få muligheter til å påvirke utviklingen, og russiske interesser kan særlig bli utfordret dersom konflikten sprer seg til Syria.

Fortsetter å utfordre vestlige interesser i Afrika

Parallelt med krigen i Ukraina har Russland evnet å samle politisk støtte fra og øke sin innflytelse i Afrika. Moskva har inngått flere nye partnerskap med afrikanske land, og benytter dem for å vise at Russland ikke er politisk isolert på den internasjonale scenen. Flere afrikanske stater og statsledere har et problematisk forhold til Vesten, og parallelt øker behovet for støtte til sikkerhet og kontraterror. Utviklingen skaper et handlingsrom for Russland, og er spesielt tydelig i

Sahel. Militær støtte til sikkerhet, kanalisert gjennom private militære sikkerhetselskap, har vært et viktig og effektivt virkemiddel for å øke russisk innflytelse. Denne strategien ventes videreført, men Kreml vil ta sterkere kontroll over militær tilstedeværelse i Afrika, for å forhindre at slike selskap får for sterk innflytelse og selvstendighet, slik Wagner hadde under Jevgenij Prigozjin.

Ukraina-krigen dimensjonerende for videre militær utvikling

Krigen i Ukraina kommer til å bli bestemmende for utviklingen av den russiske militærmakten i 2024 og framover. Russland har lagt om til en krigsøkonomi, og russisk militærindustri har fått store tilleggsbevilgninger. Industrien er nå i stand til å framstille nok ammunisjon og annet materiell til at russiske styrker kan opprettholde krigsinnsatsen i Ukraina gjennom 2024. Med den omfattende intensivering i våpen- og utstysproduksjon har Russland kortet ned tiden de vil trenge for å gjenopprette kampkraft til førkrigsnivå til 3–5 år når krigen en gang er over. I møte med vestlige sanksjoner er Belarus, Kina, Iran og Nord-Korea de mest aktuelle samarbeidslandene for teknologi- og kompetanseoverføring. →

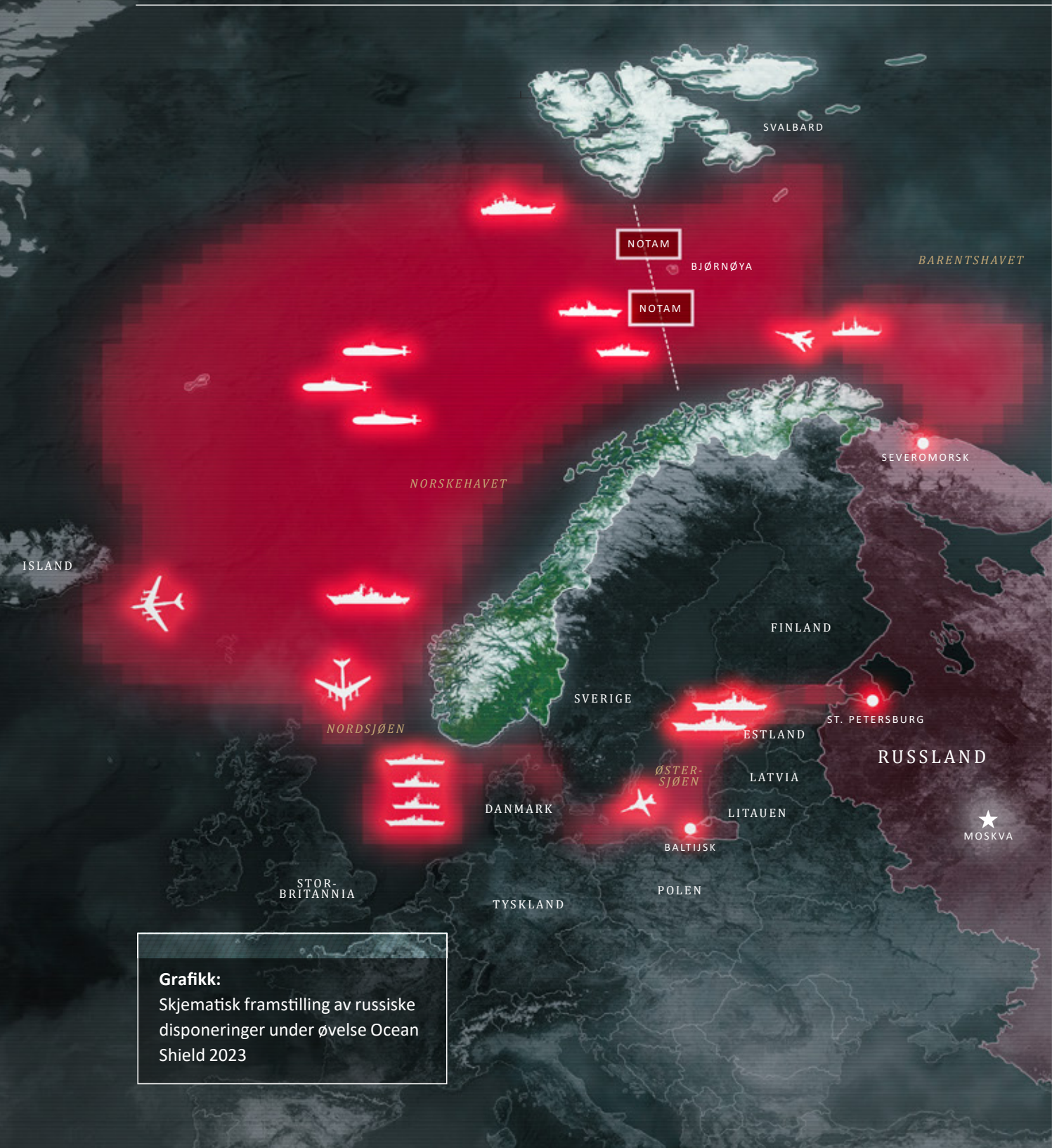
Faktaboks #03
» Fakta

Russlands forsvarsminister Sergej Sjojgu inspiserer russisk materiell før det sendes til fronten i Ukraina. Bilde: Russian Defence Ministry / AP / NTB

■ Russiske forsvarsutgifter: Historisk økning i 2024

Krigen mot Ukraina fortsetter å føre til betydelige økninger i Russlands forsvarsutgifter. I 2022 hadde det russiske forsvarsbudsjettet en reell økning på 16,5 prosent fra året før, og fra 2022 til 2023 økte forsvarsutgiftene med ytterligere 27 prosent. Russland planla å bruke 70,5 milliarder USD på forsvarsformål i 2023, men med en kontinuerlig tilpasning av budsjettet i tråd med økende behov. I 2023 utgjorde forsvarsbudsjettet 20 prosent av totale føderale utgifter og 4 prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP).

Planlagte forsvarsutgifter i 2024 er uten sidestykke i Russlands nyere historie. Det planlegges med en økning på 48 milliarder nominelle USD, det vil si en reell økning på 61 prosent fra 2023. Russlands offisielle forsvarsbudsjett utgjør dermed 118,5 milliarder USD – nesten 30 prosent av utgiftene i statsbudsjettet for 2024. I det forespeilede BNP for 2024 utgjør forsvarsbudsjettet 6,1 prosent. I tillegg kommer andre store utgifter som budsjetteres under andre poster, som sanitet, utdanning, pensjoner og subsidiering av forsvarsindustrien.

Temaside #2
 Øvelse Ocean Shield 2023
 Kilder: [] []

■ Øvelse Ocean Shield 2023

Den russiske marineøvelsen «Ocean Shield» fant sted høsten 2023 i Barentshavet, Norskehavet, Nordsjøen og Østersjøen. Øvelsen viste hvordan Russland har som ambisjon å utplassere framskutte kapasiteter som ubåter, overflatefartøyer og fly. Måten styrkene ble disponert er en bekreftelse på at Russland ser nordområdene og Østersjøen som et sammenhengende område.

Under øvelsen utplasserte Russland fartøy i strategiske posisjoner både i Bjørnegapet (mellom Svalbard og det norske fastlandet) og i Norskehavet og Barentshavet. I tillegg annonserte russiske myndigheter to fareområder for militær aktivitet nord og sør av Bjørnøya. Slike fareområder er et varsel til fly om å holde avstand.

Bjørnegapet har en viktig plass som grenseområde i det russiske bastionforvaret, da det markerer skillet mellom det grunne Barentshavet, der Nordflåten i stor grad opererer, og det dype Norskehavet. At marineøvelsen fant sted nettopp her indikerer at Nordflåten ønsket å demonstrere evne til å hindre alliert tilgang til Barentshavet.

Grafikk:
 Skjematisk framstilling av russiske disponeringer under øvelse Ocean Shield 2023

Russisk MiG-31K kampfly bærer Kinzhal hypersonisk missil. Russland har økt produksjonstakten blant annet på missiler. Bilde: Russian Defence Ministry / AP / NTB

Russisk Tu-160 strategisk bombefly letter fra russisk flybase, tidlig 2023. Flytypen har blitt brukt for å bære kryssermissiler i krigføringen mot Ukraina. Bilde: Russian Defence Ministry / AP / NTB

Den andre hovedprioriteringen forblir strategisk avskrekking. Russlands svekkede konvensjonelle militære evne har økt betydningen av de strategiske avskrekkingstyrkene, deriblant Nordflåtens langtrekkende våpensystemer. Russland er i gang med gjenoppbygging av kjernekapasiteter som er nødvendige for å videreføre krigen mot Ukraina, deriblant våpen og materiell til landstyrkene. I tillegg økes produksjonstakten på missiler og angrepsdroner, for å opprettholde evnen til å angripe områder bak fronten, ukrainske befolkningssentra og kritisk infrastruktur. Økt produksjon av våpen og materiell, reorganisering av styrkene og jevnlig tilførsel av nye mannskaper vil kunne berede grunnen for en større russisk offensiv i 2024. Dyrekjøpte erfaringer og utprøving av ny teknologi og våpensystemer på slagmarken i Ukraina vil også påvirke utviklingen av russisk militærmakt i årene som kommer.

Hele samfunnet som legitimt mål

Russlands militære strategi går ut på å ramme motstanderens kampvilje så vel som militære evne. Russland vil ta i bruk alle sine tilgjengelige virkemidler, både militære og ikke-militære, for å svekke forsvarsviljen og nedkjempe motparten. Hensikten er å komme motparten i forkjøpet.

I tråd med russisk militærdoktrine kan Russland også ramme sivile mål: politisk ledelse, samfunnskritisk infrastruktur og mål av stor økonomisk verdi. Ved en eventuell militær konflikt er de fleste slike mål i Sør-Norge. Målene kan dessuten påvirkes eller angripes med ulike midler allerede før en eventuell militær konflikt, deriblant gjennom politisk påvirkning, informasjonskrigføring, cyberoperasjoner,

sabotasje, infiltrasjon, brudd i energiforsyning og grensekrenkninger.

Fortsatt slagkraft i Norges nærrområder

Svekket konvensjonell evne har økt betydningen av Russlands strategiske avskrekkingstyrker. Nordflåtens kapasiteter og nærhet til NATOs kjerneområder gjør den sentral for russisk avskrekking. Med det har betydningen av NATOs nordlige maritime flanke økt. Mens Nordflåtens landstyrker er svekket med rundt 80 prosent, har sjøstyrkene i liten grad blitt påvirket av krigen mot Ukraina, og fortsetter å motta nye ubåter og kampfartøy. Nordflåten forblir den største militære trusselen mot Norge. Flåtens fartøy kan true NATOs forsyningslinjer og strategiske mål, og ubåtene har evne til å ramme mål i hele Europa og USA. Luftforsvaret på Kolahalvøya er derimot blitt påvirket i noen grad, med redusert tilstedeværelse av taktiske bombefly og strategisk luftvern. Etter at russiske baser lengre sør ble angrepet av ukrainske styrker, har Russland midlertidig flyttet en stor del av sine strategiske bombefly til Kolahalvøya. Flyene brukes i krigen mot Ukraina, og utplasseringen ventes å fortsette.

Nordflåtens dypvannskapasiteter forblir en alvorlig trussel mot vestlig undervannsinfrastruktur. Det russiske undervanns-rekognoseringsprogrammet (RURP) disponerer avanserte overflatefartøy, ubåter og andre kapasiteter for kartlegging, rekognosering og sabotasje mot sivile kommunikasjonskabler og undervannsinstallasjoner. RURP har betydelig evne til å true norsk og vestlig kritisk undervannsinfrastruktur og energisektor. I tillegg utnytter russiske etterretnings- og sikkerhetstjenester et stort antall sivile fartøy.

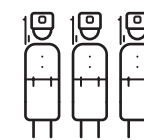

Russisk T-90 stridsvogn og mannskap ved Lyman, Ukraina, juli 2023. Russiske landstyrker har blitt prioritert for kamp i Ukraina. Bilde: Evgeny Biyatov / Sputnik / IMAGO / NTB

Russisk krigsøkonomi

Økonomisk vekst opprettholdes av enorme utgifter til forsvarsindustrien

Militærmakten skal økes fra én til halvannen million soldater innen 2026

Militær støtte fra andre autoritære stater bidrar til å holde krigen mot Ukraina i gang

Russland vil fortsette å utvikle militær infrastruktur i Arktis, som fly- og militærbaser, radarstasjoner og kystforsvarsanlegg. Krigen i Ukraina og en anstrengt økonomi etterlater likevel begrensede ressurser, og arbeidet vil ta lengre tid enn opprinnelig planlagt. Testing av nye russiske våpensystemer vil også fortsette i nordområdene. Det ventes vedvarende testaktivitet blant annet knyttet til interkontinentale ballistiske missiler, langtrekkende presisjonsvåpen, hypersoniske missiler og antisatellittvåpen. Våpensystemer konstruert for kjernefysisk framdrift, både missiler og torpedoer, har blitt testet ved Novaja Semlja i 2023, og aktiviteten ventes å fortsette. Testingen innebærer risiko for uhell og lokale radioaktive utslipp.

Planer om større styrkestruktur

Moskva forventer en langvarig konfrontasjon med Vesten, og ser behov for å øke størrelsen på militærmakten. I henhold til offentlige planer skal mili-

tærmakten økes fra én til halvannen million soldater innen 2026. Moskva og Leningrad militærdistrikter skal gjenoppstå, og det skal opprettes nye avdelinger i Karelen. Russland skal også opprette en rekke nye infanteridivisjoner og luftlandedivisjoner. En så stor økning av den militære strukturen vil bli en langvarig og krevende prosess, spesielt i skyggen av krigen, og Moskvas planer er i første omgang politisk signalering. Like fullt vil det kunne skje noen endringer i Norges nærområder allerede i 2024.

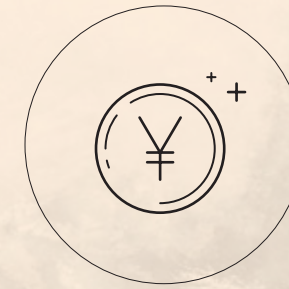
Landstyrkene mottok mange nye våpensystemer under Russlands modernisering av militærmakten i 2010–2022. Mye av dette materiellet er allerede brukt opp eller tapt i Ukraina og erstattet med eldre materiell fra lagre. I tillegg har Russland mistet en stor del av sitt mest erfarne personell. Landstyrkene gjennomgår derfor allerede en større organisasjonsendring. Allerede før krigen var Russland i ferd med å redusere antallet brigader og gjeninnføre divisjonsnivået, da divisjoner fra russisk side regnes som bedre egnet til å utkjempe en eventuell regional krig med NATO. □

III.

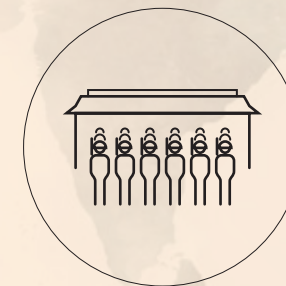
KINAS GLOBALE AMBISJONER

Kina har blitt en global stormakt, med stor innflytelse på internasjonal samhandling, økonomi og sikkerhet. Kommunistpartiet ønsker en ny verdensorden, der Vesten ikke lenger skal dominere, liberale verdier som demokrati og ytringsfrihet ikke skal være styrende, og Kinas stilling som stormakt gir landet definisjonsmakt i internasjonale spørsmål.

Det strategiske partnerskapet med Russland bygger på oppfatningen av USA som den dimensjonerende trusselen både mot kinesiske og russiske ambisjoner. Partnerskapet setter Beijing bedre i stand til å bruke ressurser på å møte USA og dets allierte i Stillehavet.

Økonomisk makt brukes for å presse stater til å handle i tråd med regimets interesser

Militæret styrkes for å redusere motstanderes handlingsrom i regionen, men også for å kunne innlemme Taiwan med makt

Regimet søker utvikling av høyteknologiske systemer for å gi asymmetriske fortrinn mot en konvensjonelt overlegen motstander

Sikkerhet viktigere enn økonomisk vekst

Innenriks er det sentralt å stadfeste Kinas kommunistparti som garantist for politisk og økonomisk utvikling. Beijing forbereder seg på en hardere periode med svakere økonomi og tiltakende press utenfra. Dette innebærer prioritering av nasjonal selvberging og teknologiutvikling til fordel for økonomisk vekst. Forsyningsikkerheten for energi, mat, teknologi og andre sentrale innsatsfaktorer styrkes. Samtidig trefter Kina tiltak som gjør det mer uforutsigbart for vestlige aktører å operere i Kina og enklere for kinesiske myndigheter å legge press på andre stater, selskap og enkeltpersoner. Kinas reviderte kontraetterretningslov av juni 2023 hviler på en svært bred forståelse av «etterretningsaktivitet», og kan også omfatte innhentning av informasjon av betydning for å investere eller produsere i Kina.

Økonomisk styrke viktigste utenrikspolitiske virkemiddel

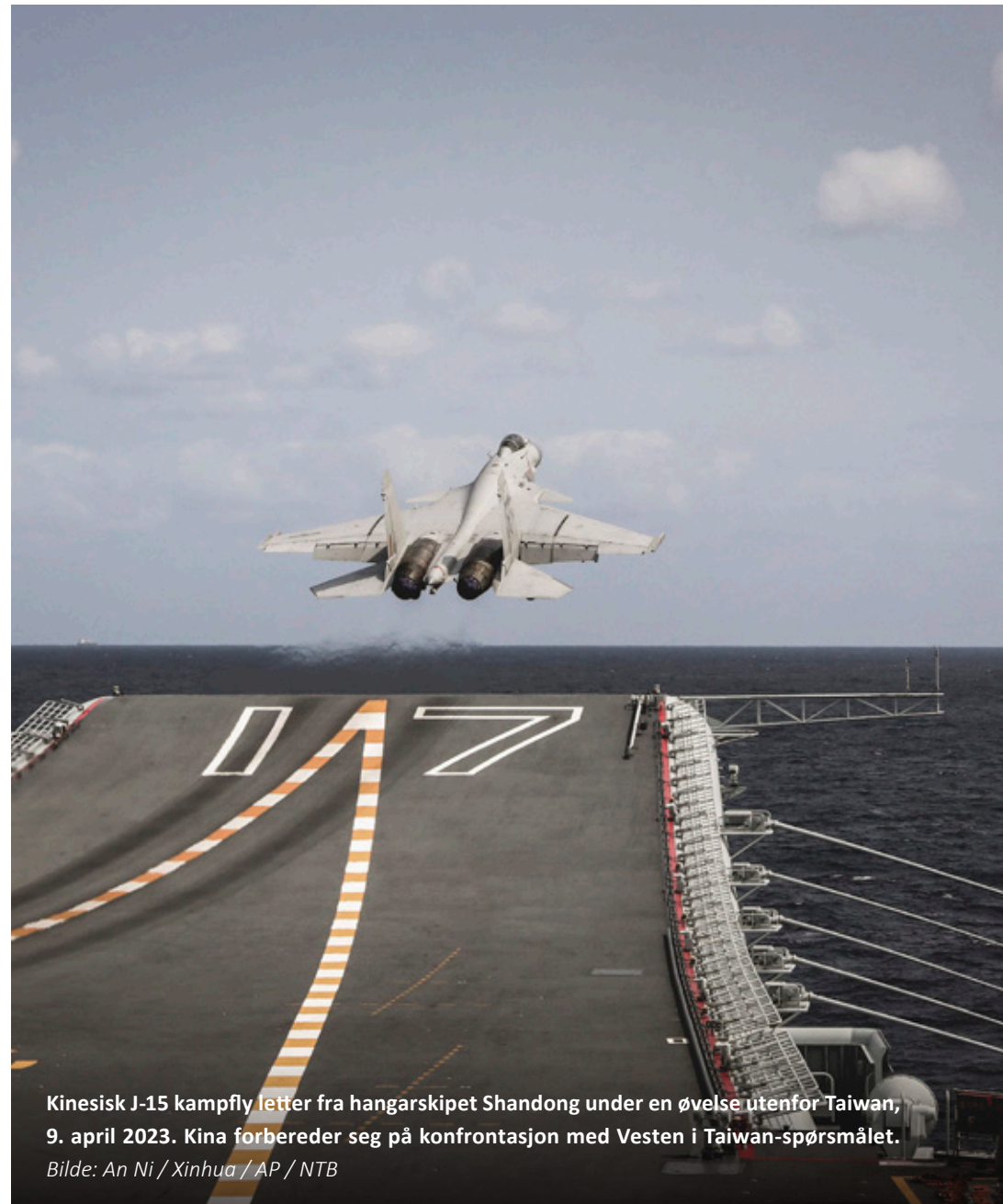
I utenrikspolitikken forblir økonomisk styrke Beijings viktigste virkemiddel. Kina vil fortsette å søke økt innflytelse i internasjonale fora og å redusere vestlige lands, særlig USAs, dominerende stilling. Styrking av forholdet til land i det globale sør står sentralt, blant annet for å bygge politiske og økonomiske allianser og sikre tilgang på kritiske mineraler. Kina vil fortsette å investere blant annet i fysisk og digital infrastruktur.

Mistro til omverdenen

Kina anser seg omringet av motstandere og gjenstand for amerikansk oppdemningspolitikk. Spesielt mener Beijing den sikkerhetspolitiske utviklingen i Stillehavs- →

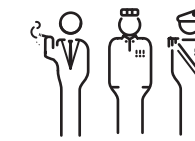
Jobbsøkermesse i Chongqing, april 2023. Beijing forbereder seg på lavere økonomisk vekst og prioriterer sikkerhet over andre økonomiske hensyn. Bilde: AFP / NTB

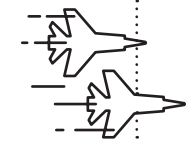
Sikkerhet over vekst

Nasjonal selvberging prioriteres over økonomisk vekst

Regimet knytter tettere bånd til andre autoritære stater

Taiwan-spørsmålet er dimensjonerende for militær modernisering

regionen blir stadig mer utfordrende å navigere i. Dette er et resultat av økt amerikansk tilstedeværelse, nabolandenes militære opprustning og styrkingen av forsvarssamarbeid for å demme opp for kinesisk innflytelse. Folkets frigjøringshær (PLA) skal nå viktige moderniseringsmål innen 2027, når PLA markerer sitt 100-årsjubileum. Formålet er ikke bare å redusere handlingsrommet til USA og dets allierte i Kinas nærområder og det vestlige Stillehavet, men også å ha kapasitet til å gjennomføre en eventuell invasjon av Taiwan.

Taiwan-spørsmålet tilspisses

Beijing mener Taiwan må presses med trussel om bruk av militærmakt for å la seg innlemme i Folkerepublikken. Valgresultatet på Taiwan i januar forsterker Kinas oppfatning. Kina foretrekker fortsatt en fredelig sammenslåing, men søker like fullt å legge til rette for å kunne ta Taiwan med makt, og forhindre eller forsinke eventuell militær støtte til øya. Kinas mili-

tære aktivitet i Taiwans nærområder har økt betraktelig gjennom 2023. Situasjonen gir Taiwan svært kort varslings tid og påfører taiwansk forsvar betydelig slitasje i fredstid. I tillegg har Kina bygd baser og økt aktiviteten i Sør-Kinahavet, mens nye kinesiske våpensystemer setter Kina i stand til å møte eventuelle styrker fra andre land lenger ute. Med det øker også Kinas avskrekkingsevne.

Beijing har gjennom påvirkning og press ikke lyktes i å endre Taiwans standpunkt i foreningsspørsmålet, og ventes å øke bruken av militære så vel som ikke-militære virkemidler i et forsøk på å avskrekke Taiwan fra å ta steg mot uavhengighet. Kina vil samtidig jobbe for å tvinge fram en forening. Tiltak for å isolere Taiwan diplomatisk, åpen og fordekt påvirkningsaktivitet og høyt militært aktivitetsnivå i regionen vil vedvare. Det siste øker faren for utilsiktede hendelser og eskalering og bidrar til en skjør sikkerhetssituasjon regionalt.

Rivaliseringen med USA gjør det viktig for Beijing å opprettholde et godt forhold til europeiske land. Beijing vil arbeide for at EUs omforente politikk ikke blir for Kina-kritisk og at de restriksjonene som even- ➔

Statue av en kinesisk general utenfor Heihe, ved grensen til Russland. I 2023 oversteg handelen mellom de to landene 200 milliarder USD. Bilde: Gilles Sabrié / New York Times / NTB

tuelt kommer vil være så lite inngripende som mulig. Kina vil fortsette å vektlegge europeisk strategisk autonomi og søke å betone saksforhold der europeiske og amerikanske interesser skiller lag.

Økende styrke og kapasitet i Folkets frigjøringshær

Kina forbereder seg på konfrontasjon med Vesten i Taiwan-spørsmålet. Mot dette bakteppet har Kommunistpartiet startet en omfattende moderniseringsprosess i Folkets frigjøringshær (PLA). Prosessen innebærer at forsvarsgrenene endrer personellstruktur, doktrine og treningsmetoder. I tillegg innføres høyteknologisk utstyr på alle nivå som ledd i å bygge et høyteknologisk, nettverksbasert forsvar. I henhold til Kinas forsvarsstrategi skal Kina unngå å initiere offensive handlinger, med mindre en motstander har skadet eller har til hensikt å skade Kinas strategiske interesser. Strategien gir kinesisk militærmakt stor fleksibilitet i å svare på handlinger og hendelser.

Ny teknologi for framtidens krig

Kina søker å utvikle høyteknologiske systemer som gir asymmetriske fortrinn mot en ellers overlegen motstander. Beijing har svært ambisiøse planer om å fullføre moderniseringen av militærmakten innen 2027, utlikne Vestens militærteknologiske dominans innen 2035 og overgå USA på utvalgte områder innen 2049. PLA har også skilt ut og definert nye domener for krigføring: det ytre rom, det digitale rom, polare strøk, under vann, det biologiske og det kognitive.

Utvikling av nettverksbaserte systemer for disse feltene krever omfattende integrering av høyteknologi i tillegg til rekruttering og utdanning av spisskompetanse.

I kinesisk tenkning skal stordata og kunstig intelligens utnyttes for å oppnå informasjonsoverlegenhet og militært overtak. Utviklingen viser de tette koblingene som kreves mellom militære og sivile aktører for å oppnå PLAs strategiske målsettinger. Militær-sivil fusjon skal bøte på vestlige restriksjoner på teknologiekspert. En stor andel av brytningsteknologien kinesisk forsvar og sikkerhetstjenester søker å tilegne seg er flerbruksteknologi som utvikles av kommersielle aktører i sivil sektor.

Beijing ser på verdensrommet som avgjørende i framtidige konflikter. Kina skyter opp svært mange satellitter, og konkurrerer med USA om å bli den største rommakten. Romprogrammet har både en sivil og en militær del, men alle Kinas romressurser kan utnyttes til militære formål.

Bioteknologi er allerede et strategisk satsingsområde, og Beijing søker også å utnytte teknologien militært. Flere viktige statlige laboratorier spesialiserer seg på biologisk forskning. Disse leverer hovedsakelig til sivil sektor, men forskningen har også militært potensial. Andre statlige forskningsinstitutter, sivile og militære sykehus og sivile bedrifter bidrar i ulik grad med forskning og utvikling som også bygger militær evne. PLA har tilgang på data og kunnskap fra hele bredden av kinesiske forsknings- og utviklingsmiljøer. □

Temaside #3
Ambisjoner og asymmetri
Kilder: ██████████ ██████████

Ambisjoner og asymmetri

Et skjevt strategisk partnerskap

Både Russland og Kina har i ord og handling utpekt den andre som sin klart viktigste partner, og gradvis styrket det politiske, militære og økonomiske samarbeidet. Begge parter søker å være et alternativ til Vesten og restrukturere den internasjonale verdensordenen, slik at den i større grad ivaretar russiske og kinesiske interesser. En grunnpilar i det bilaterale forholdet er en delt oppfatning av USA som den dimensjonerende trusselen mot kinesiske og russiske ambisjoner.

Økende tillit mellom de to landene frigjør ressurser. Tidligere har et anspent forhold bundet opp betydelig militær kapasitet på begge sider av grensen. For Beijing innebærer partnerskapet at Kina har ryggfri og kan rette forsvarsmoderniseringen inn mot å møte USA med allierte i Stillehavet. For Russland er den lave spenningen på grensen til Kina viktig for evnen til å utfordre USA og NATO i vestlig retning, og for å kunne konsentrere landstyrkene i Ukraina.

Den høye møteaktiviteten mellom russisk og kinesisk embetsverk vil fortsette, og partene vil fortsette å utvikle forholdet med formelle avtaler. Dette gjør at det bilaterale forholdet blir mindre avhengig av det personlige forholdet mellom Xi og Putin. Kina gir Russland fortløpende diplomatisk ryggdekning i internasjonale fora, og partene samarbeider tett i FNs sikkerhetsråd, særlig i saker som omhandler kritikk av vestlige land. I tillegg søker begge land å forsterke multilaterale organisasjoner som BRICS og SCO,

med mål om å bygge reelle alternativer til organisasjoner hvor Vesten har innflytelse. Kina er den sterkeste pådriveren for å ta opp nye land i BRICS, men utvidelse gir Moskva mulighet til å vise at Russland ikke står alene.

Asymmetrien i partnerskapet fortsetter å øke i Kinas favør. Russlands fullskalainvasjon av Ukraina og påfølgende vestlige sanksjoner har gjort Russland betydelig mer avhengig av Kina enn motsatt. Denne skjevheten er synlig i nær alle deler av det russisk-kinesiske samarbeidet.

Kina er uunnværlig for Russlands evne til å dempe effektene av vestlige sanksjoner og stabilisere den russiske økonomien, og dermed bidra til å stabilisere Putin-regimet. I 2023 oversteget handelsvolumet mellom de to landene for første gang 200 milliarder USD. Veksten ser ut til å holde seg mot 2030, blant annet på grunn av økt industrisamarbeid, forenklede byråkratiske prosedyrer og opprusting av transportinfrastruktur. Russland blir i stadig større grad avhengig av kinesiske forbruksvarer og høyteknologi, men på samme tid har kinesiske investeringer i Russland gått ned, som følge av redusert inntjeningspotensial og vestlige sanksjoner. Asymmetrien i handelssamarbeidet styrkes av russisk omlegging til bruk av kinesisk Renminbi (RMB) i handelsoppgjør og statlige valutareserver. Russlands sårbarhet for amerikanske sanksjoner reduseres, mens avhengigheten av Beijings finanspolitikk øker.

Militært samarbeid med begrensninger

Russland og Kina avholder jevnlig felles marineøvelser, som regel i det vestlige Stillehavet og tilstøtende havområder nær Japan og Sør-Korea. I tillegg har russiske og kinesiske strategiske bombefly de senere årene gjennomført felles patruljer i samme område. Det fellesoperative utbyttet er foreløpig begrenset: Så langt må økt felles militæraktivitet først og fremst ses som gjensidig understøttelse i rivaliseringen med USA.

Kina søker å framstille seg som upartisk og egnet som mekler i Ukraina-krigen, men støtter i realiteten Russland med komponenter, kjøretøy og andre varer som setter Russland i stand til å opprettholde krigsinnsatsen i Ukraina. Det er lite sannsynlig at Beijing vil presse Russland til å stanse krigføringen. Så langt har Kina avstått fra å levere ferdige våpen og ammunisjon til Russland. Eventuelle kinesiske diplomatiske framstøt vil ha russisk slagside og være avklart med Moskva. Koordineringen med Russland om Ukraina-krigen er tett, både bilateralt og i multilaterale fora.

Russland og Kina har gjennomført felles seilaser sør i Beringhavet (nordlige Stillehavet). Patruljene har så langt bare funnet sted sør av Beringstredet, og det er fortsatt lite sannsynlig at kinesiske marinefartøyer vil delta sammen med russiske i styrker nord av Beringstredet, det vil si i Polhavet eller Barentshavet.

I 2023 inngikk Kina og Russland en intensjonsavtale om økt kystvaktssamarbeid, og kinesisk kystvakt deltok for første gang som observatør under en russisk kystvaktøvelse. Mens Kinas kystvakt er underlagt Kinas sentrale militærkommissjon, sorterer Russlands kystvakt under sikkerhetstjenesten FSB.

// FOKUS_2024
Etterretningstjenesten
TEMADYPDYKK KINA
3284756239

BRICS: et samarbeidsforum med Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika, Egypt, Etiopia, Iran, Saudi Arabia og De forente arabiske emirater som medlemmer. Før 1. januar 2024 var det også en samlebetegnelse på de første fem landene, som fram til da utgjorde medlemsmassen i BRICS.

SCO (Shanghai Cooperation Organization): en sikkerhetspolitisk samarbeidsorganisasjon i Asia, som domineres av Kina og Russland.

Kinas president Xi Jinping poserer sammen med sentralasiatiske ledere under et toppmøte i Xi'an, 19. mai 2023. Kommunistpartiet søker å bygge reelle alternativer til organisasjoner hvor Vesten har innflytelse.

Bilde: Shen Hong / Xinhua / NTB

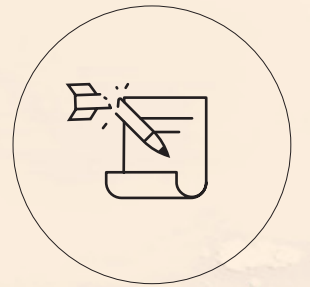
IV.

RUSTNINGSKAPPLØPET SKYTER FART

Krig og stormaktsrivalisering har svekket rustningskontrollregimene for kjernevåpen betydelig. Det er ingen gjenværende avtaler som regulerer arsenalene til de to største kjernevåpenmaktene, Russland og USA.

Kinesiske myndigheter har uttalt at reguleringer er uinteressant så lenge Kinas arsenal er mindre enn USAs og Russlands. Uten internasjonal rustningskontroll vil dette teknologiske våpenkappløpet i økende grad utfordre strategisk stabilitet.

Ingen gjenværende avtaler regulerer de største kjernevåpenarsenalene

RUSSLAND

MOSKVA

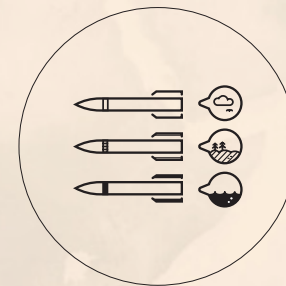
TEHERAN
IRAN

KINA

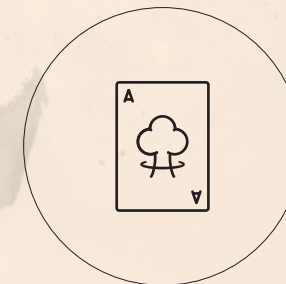
BEIJING

PYONG-
YANG

NORD-KOREA

Kina har ambisjon om å etablere en robust og troverdig kjernefysisk triade innen 2040

Nord-Korea fortsetter utvikling av interkontinentale missiler for å avskrekke USA

Russland: Kjernevåpen forblir høyest prioritert

Russland forblir den største kjernevåpentrusselfen mot NATO. Russisk konvensjonell militærmakt, og dens avskrekkingsevne, er betydelig svekket etter to år med krigføring, med store tap blant landstyrkene, høyt forbruk av avanserte våpensystemer og omfattende slitasje. Med det har både strategiske og taktiske kjernevåpen blitt viktigere for russisk avskrekking. Russisk doktrine åpner for bruk av kjernevåpen ved en eksistensiell trussel mot landet. Hva som utgjør en eksistensiell trussel vil alltid være en politisk beslutning, og å skape usikkerhet om terskelen for bruk er en del av russisk strategi. Modernisering og videreutvikling av de kjernefysiske styrkene har fortsatt høyest prioritet i russisk våpenutvikling.

Russlands kjernefysiske triade består av veimobile og silobaserte interkontinentale ballistiske missiler på land, strategiske ubåter med interkontinentale ballistiske missiler i sjøen og strategiske bombefly i luften. Det nye interkontinentale missilet Sarmat skal erstatte tilsvarende systemer fra Sovjet-tiden og vil utgjøre en vesentlig modernisering av landdelen av Russlands kjernefysiske triade. Systemet var opprinnelig planlagt å være operativt i 2018, men utviklings-

programmet er betydelig forsinket. I tillegg til triaden har Russland taktiske kjernefysiske stridskoder. Disse er med på å kompensere for voksende konvensjonell underlegenhet vis-à-vis Vesten. Russland vil derfor fortsette å modernisere og utvikle nye taktiske kjernevåpen for alle våpengrener. Vestlige sanksjoner vil forsinke utviklingsprogrammene, særlig for leveringsmidler til både strategiske og taktiske kjernevåpen, men det vil ikke hindre Russland i å opprettholde et høyst slagkraftig kjernevåpenarsenal.

Russland har trukket tilbake ratifiseringen av Prøvestansavtalen, men russiske myndigheter har uttalt at landet ikke vil være først ute med en prøvesprengning. Til tross for at Russland har tilsluttet seg kjemi-våpenkonvensjonen, opprettholder landet forskning og dermed evnen til å utvikle biologiske og kjemiske våpen. Russland har brukt slike våpen for å likvidere motstandere av regimet.

Kina: Kjernevåpenarsenalet øker raskt

Kina har ambisjon om å etablere en robust og troverdig kjernefysisk triade innen 2040, likeverdige i volum →

Russlands nye interkontinentale missil Sarmat testes ved Plesetsk utenfor Arkhangelsk, våren 2022. Sarmat skal erstatte tilsvarende systemer fra Sovjet-tiden. Bilde: Shutterstock editorial / NTB

Kinesisk Dong Feng-41 interkontinentalt missil stilt ut på en messe i Beijing, høsten 2022. Kinas kjernefysiske arsenal øker raskt. Bilde: Kyodo / NTB

Sentrifuger ved anrikningscenteret i Natanz, Iran. Landet har beholdt teknologien og kompetansen til å lage kjernevåpen. Bilde: Atomic Energy Organization of Iran / AP / NTB

Nord-Koreas leder Kim Jong-un spaserer foran det som ifølge regimet er et Hwasong-17 interkontinentalt missil. Landet ventes å gjennomføre en rekke missiltester i 2024.

Bilde: Korea News Service / AP / NTB

og kapasitet som russisk og amerikansk. Det kjernefysiske arsenalet øker raskt. Den største økningen skjer med landbaserte interkontinentale missiler, med bygging av flere hundre nye siloer. De silobaserte systemene er egnet som førsteslagsvåpen og for gjengjeldelse, men er selv sårbare for førsteslag. I dag er Kinas sjø- og luftbaserte kjernevåpenarsenal begrenset. Nye ubåter og strategiske bombefly er imidlertid under utvikling. Å spre kjernevåpenstyrken på flere leveringsplattformer reduserer sårbarhet og gir forbedret fleksibilitet og gjengjeldelsesevne.

Kinas anlegg for produksjon av uran og plutonium utvides, og kan understøtte både sivile kraftbehov og våpenproduksjon. Utviklingen i kjernevåpenprogrammet betyr at Kina i praksis har forlatt doktrinen om minimumsavskrekking. Så langt holder Beijing fast ved en ikke-førstebudsoktrine for kjernevåpen, men utviklingen kan legge til rette for endringer. Kina søker også andre virkemidler for avskrekking. I PLAs doktrine framheves romkapasiteter som sentrale avskrekkingverktøy, da de kan benyttes fordekt og under terskelen for krig.

Iran: Kort vei til kjernevåpen

Iran har beholdt teknologien og kompetansen til å lage kjernevåpen. Med dagens anrikningskapasitet kan Iran produsere nok uran av våpenkvalitet i løpet av få uker. Arbeidet med å lage kjernefysiske stridskoder og integrere disse i ballistiske missiler vil ta lengre tid.

Iran har en rekke missiler egnet for levering av kjernefysiske stridskoder som kan nå hele Midtøsten og store deler av Europa. Manøvrerbarhet, forbedret presisjon og kortere klartid prioriteres, men Iran

gjør også framskritt med bæreraketter bygget med samme teknologi som langtrekkende ballistiske missiler. Utvikling av et interkontinentalt ballistisk missil vil kreve en rekke tester, men mye av testaktiviteten kan skjue under dekke av landets sivile romprogram.

Nord-Korea: Videreutvikler den kjernefysiske evnen

Det nord-koreanske regimet har vist fram modeller både av taktiske og termonukleære stridskoder, og det er sannsynlig at landet besitter noen få kjernefysiske stridskoder tilpasset kort- og mellomdistansemissiler. I tillegg øker beholdningen av uran og plutonium for videre kjernevåpenproduksjon. Nord-Korea ser på troverdig evne til kjernefysisk gjengjeldelse mot USA og Sør-Korea som garanti for regimets overlevelse. I tillegg nedfelte landet retten til førstebruk i lov i 2022. Regimet utvikler også taktiske kjernevåpen tiltenkt regional avskrekking og krigføring. Det er mulig Nord-Korea vil gjennomføre nye kjernefysiske prøvesprengninger før de faser inn flere stridskoder.

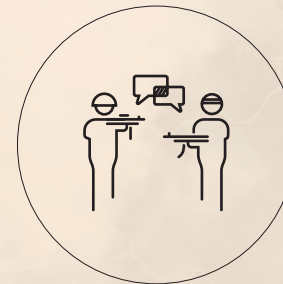
Regimet har gjennomført en rekke missiltester i 2023, og slike tester ventes å fortsette i 2024. Programmer for interkontinentale ballistiske missiler, som kan bære tyngre eller flere stridskoder, prioriteres høyt og utgjør bærebjelken i Nord-Koreas avskrekking mot USA. □

V.

AVSPENNINGSPROSESSER I MIDTØSTEN PÅ VENT

Konfliktnivået i Midtøsten vil forbli høyt i 2024. Det utgjør en trussel mot norsk militært personell og norske interesser i regionen. Krigen mellom Israel og Hamas har satt avspenningsprosesser på vent og bidrar til et skjerpet regionalt terrortrusselbilde.

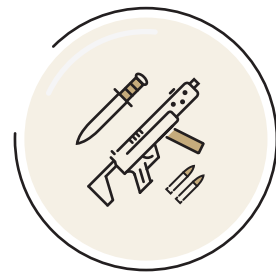
Midtøsten blir samtidig en stadig viktigere arena for Russlands og Kinas forsøk på å utfordre vestlig innflytelse og sikre egne interesser. Konkurransen mellom stormaktene spiller seg primært ut med diplomatiske og økonomiske midler. USA forblir den dominerende stormakten, særlig militært, men landene i regionen utnytter rivaliseringen til å følge opp nasjonale ambisjoner.

Aktører i regionen er enige om behovet for avspenning, men konfliktnivået vil forbli høyt

Atomavtalen med Iran har stått fast siden 2022. Pågående konflikter hindrer framskritt i 2024

Konfliktlinjer består

Krigen mellom Israel og Hamas viser at underliggende konfliktlinjer i Midtøsten består. Regionale aktører søker å unngå at krigen sprer seg i regionen, og det framstår foreløpig som at intensive kamphandlinger i det store og hele vil begrense seg til Gaza. Likevel fortsetter Iran-tilknyttede militsgrupper å angripe vestlige og israelske mål i Midtøsten – både i grenseområdene mellom Israel og Libanon, mot koalisjonsmål i Syria og Irak og mot skipsfart gjennom Rødehavet.

I 2023 gjenopptok Saudi-Arabia og Iran, etter kinesisk mekling, det bilaterale forholdet etter et sju år langt brudd. Tilnærmingen virker dempende på regionale konfliktlinjer og legger til rette for en normalisering av Irans forhold også til andre stater i Midtøsten.

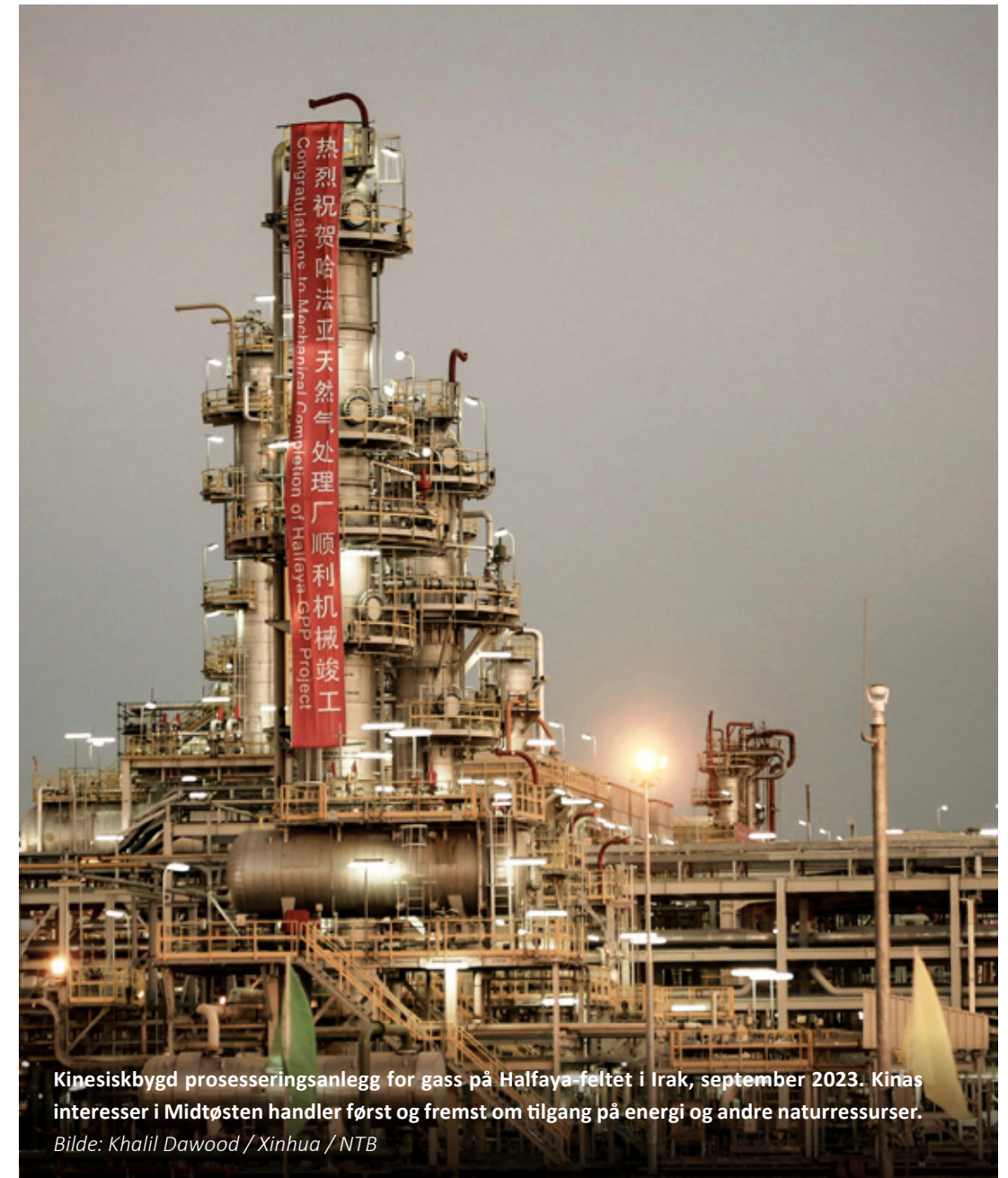
Det er bred enighet i regionen om behovet for videre avspenning. Krigen mellom Israel og Hamas har vanskeliggjort framgang i ulike normaliseringsprosesser. Eksempelvis er den gryende tilnærmingen mellom Israel og Saudi-Arabia lagt på is. Likevel er aktørenes strategiske mål om stabilitet og økonomisk vekst uendret, og partene vil søke å gjenoppta prosessene senere.

Parallele og til dels konkurrerende dialoginitiativ ventes å fortsette å prege regionen i 2024. Eksempelvis er en sentral drivkraft bak Golfstatenes pågående normalisering med Assad-regimet å balansere den dyptgripende iranske og tyrkiske innflytelsen i Syria.

Skjør dialog om atomavtalen med Iran

Forhandlingene om en retur til Irans atomavtale med Vesten, Russland og Kina har stått i stampe siden september 2022. Sosial uro i Iran og iranske våpenleveranser til Russland har særlig bidratt til å vanskeliggjøre dialogen. Iran og USA gjenopptok indirekte samtaler i juni 2023, med fokus på tillitsbyggende steg som fangeutveksling og overføring av frosne iranske midler. Dialogen framstår likevel som svært skjør, og påvirkes også negativt av krigen mellom Israel og Hamas.

Det er usikkert i hvilken grad sentrale vestlige sikkerhetsinteresser, som begrensinger på Irans atomprogram, vil inngå i dialogen det kommende året. En viktig faktor vil være hvordan Iran ser på mulighe- →

Kinesiskbygd prosesseringsanlegg for gass på Halfaya-feltet i Irak, september 2023. Kinas interesser i Midtøsten handler først og fremst om tilgang på energi og andre naturressurser.

Bilde: Khalil Dawood / Xinhua / NTB

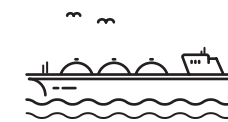

Gravfølget til Wissam al-Tawil, en av Hizbollahs øverste ledere, som ble drept i et israelsk luftangrep januar 2024. Bilde: EPA / STR / NTB

Høyt konfliktnivå

Krigen på Gazastripen har et vedvarende eskaleringspotensial

Pågående konflikter gjør skipsfart i Persiabukta utsatt

Stormaktene konkurrerer om innflytelse i regionen

ten for amerikanske sanksjonslettelse. Mangel på framskritt i dette sporet vil kunne føre til at Teheran legger om til en mer konfronterende kurs, som igjen vil kunne innebære både intensivering av atomprogrammet og militære angrep i Midtøsten, deriblant mot vestlig tilstedeværelse og internasjonal skipsfart i og rundt Persiabukta.

Moskvas evne til å redusere effekten av vestlige sanksjoner, etablere alternative sikkerhetssamarbeid og sikre politisk støtte. Men med Russlands svekkede stilling ser de regionale aktørene økt forhandlingsrom overfor Moskva. Kinas interesser i Midtøsten bunner på sin side i å etablere sikker tilgang på energi og andre naturressurser. Golfstatene anser ikke sikkerhetssamarbeid med USA og økonomisk samarbeid med Kina som motstridende.

Stormaktene konkurrerer om innflytelse

Økende opplevd usikkerhet om amerikanske sikkerhetsgarantier har gitt de regionale aktørene i Midtøsten behov for et mer diversifisert sikkerhetspolitisk samarbeid og økt fleksibilitet. Flere av statene søker utenlandske investeringer, og den økende russiske og kinesiske interessen i regionen gir aktørene flere bein å stå på. Landene søker å utnytte konkurransen mellom stormaktene til å framforhandle fordelaktige avtaler.

Så langt søker hverken Russland eller Kina å utfordre USAs militære rolle i Midtøsten. Tvert imot har de tre stormaktene sammenfallende interesser av et Midtøsten uten større militære konflikter. Stabilitet betyr at militære ressurser kan rettes andre steder og skaper bedre vilkår for å følge opp økonomiske ambisjoner i regionen. Syria er et unntak, hvor Russland viser økt vilje til å konfrontere USA militært, såfremt det ikke skaper ringvirkninger. □

Russland viser større interesse for Midtøsten etter Ukraina-invasjonen ettersom regionen er viktig for

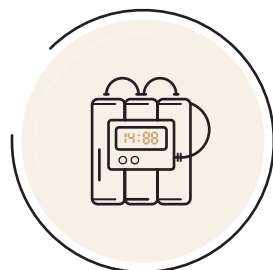
VI.

TERRORTRUSSELEN MOT EUROPA

Det siste året har terrortrusselen fra militante islamister mot Europa økt. IS har forsøkt å gjennomføre flere angrep, og triggerhendelser som islamkrenkelser har bidratt til å skjerpe trusselbildet. Krigen mellom Israel og Hamas forsterker denne utviklingen. Triggerhendelser kan føre til en økning i terrortrusselen også mot Norge.

Blant høyreekstremister har tilsvarende hendelser vært fraværende. Krigen mellom Israel og Hamas har mindre innvirkning på trusselen fra høyreekstremer.

Trusselen fra militant islamistisk terrorisme mot Europa øker

Enkelte militante islamistiske nettverk i Europa har kobling til IS-filialer med vedvarende intensjon om å ramme europeiske mål. IS har det siste året forsøkt å gjennomføre flere angrep mot europeiske mål, både i og utenfor Europa. Angrep i Europa er imidlertid ikke høyt prioritert, hverken av IS' eller al-Qaidas ledelse.

Samtidig fortsetter spesielt IS å oppmuntre til terrorangrep i Vesten. Forsøk på terrorhandlinger vil sannsynligvis komme fra Europa-baserte sympatisører av IS og al-Qaida. Slike angrep har som regel mindre skadepotensial, men fordi de har én eller få involverte og utføres med enkle midler, kan de være vanskeligere å oppdage og avverge enn angrep ledet av organisasjonene selv.

Triggerhendelser kan øke terrortrusselen mot Norge

Oppmerksomhet rundt koranskjending har gitt Sverige en framtreddende plass i fiendebildet til militante islamistiske terrororganisasjoner. Både IS og al-Qaida har oppfordret til angrep mot svenske mål, og IS har det siste året planlagt slike angrep. Norge er ikke utpekt som et prioritert mål i organisasjonenes propaganda, men det kan endres dersom triggerhendelser, som islamskrenkninger utført i Norge, får internasjonal oppmerksomhet.

Krigen mellom Israel og Hamas har stort radikaliseringspotensial og bidrar til å øke terrortrusselen i Europa. Både IS og al-Qaida har oppfordret til angrep på israelske og amerikanske mål, og vil forsøke å ramme slike mål i sine kjerneområder. Det er også →

Faktaboks #04
» Fakta

Flyktningleir i Djibo, Burkina Faso, 2022. Voldshendelser i kjølvannet av al-Qaidas og IS' framvekst i landet har siden 2019 ført til mer enn 2 millioner internt fordrevne. Bilde: Sam Mednick / AP / NTB

■ IS og al-Qaida vokser i Afrika

Både IS og al-Qaida evner å tilpasse seg politiske omveltninger og kontraterrorkampanjer, og fortsetter å utgjøre den største globale terrortrusselen.

Begge prioriterer å styrke lokale filialer. De har stort vekstpotensial i områder med konflikt, dårlige levekår og svak myndighetskontroll. Gruppene har lyktes særlig godt i Mali, Burkina Faso, Nigeria, Den demokratiske republikken Kongo og Somalia. Med suksess i Afrika opprettholder organisasjonene sitt globale fotfeste. Gruppene utgjør en betydelig trussel, også mot vestlige interesser, i deres kjerneområder.

Al-Qaida og IS deler et strategisk mål om å opprette et islamsk kalifat, og med tiden har også organisasjonenes framgangsmåter blitt mer like. Det er sannsynlig at noen av filialene vil søke pragmatisk samarbeid, eller i det minste våpenhvile, i områder der de har sammenfallende interesser.

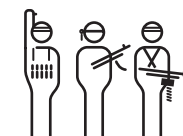

Blomster til minne om to svenske statsborgere som ble drept i Brussel 16. oktober 2023 av en terrorist som sverget troskap til IS. Bilde: Nicolas Landemard / Le Pictorium /IMAGO / NTB

Økt trussel fra militante islamister

IS har vedvarende intensjon om å ramme europeiske mål

Gazakonflikten har et stort radikaliseringspotensial

Triggerhendelser kan øke terrortrusselen mot Norge

mulig krigen kan føre til en omprioritering av ressurser til angrepsplanlegging mot Vesten, og at IS vil forsøke å benytte eksisterende nettverk i Europa for å gjennomføre angrep. Krigen vil kunne motivere enkeltaktører til å forsøke å utføre voldshandlinger på egenhånd. Skillet mellom hatkriminalitet og terror kan i slike tilfeller være diffus. Med krigen har også antisemittisk propaganda fra høyreekstreme miljøer økt markant, og det er mulig jødiske mål blir ytterligere aktualisert i fiendebildet til høyreekstremister.

Krigen i Ukraina har ingen tydelig ideologisk dimensjon, hverken for høyreekstremister eller militante islamister. Gruppene som opererer i krigen er i liten grad pådrivere for ideologisk indoktrinering, og ingen av dem har terrorangrep utenfor Ukraina som strategi. De få høyreekstreme fremmedkrigerne som har reist fra Norge kan likevel utgjøre en økt trussel ved en retur.

Fravær av etablerte høyreekstreme terrororganisasjoner

Brorparten av deltakerne i høyreekstreme nettsamfunn utgjør ikke en terrortrussel, men høy grad av anonymitet fører til et uklart skille mellom voldsoppfordrende utsagn og reelle angrepshensikter. Terroraktører kan derfor være krevende å oppdage. Eventuelle høyreekstreme angrep i Europa vil trolig bli gjennomført av soloaktører med enkle angrepsmidler. Fravær av etablerte høyreekstreme terrororganisasjoner begrenser høyreekstremisters evne til å planlegge og koordinerte mer komplekse angrep.

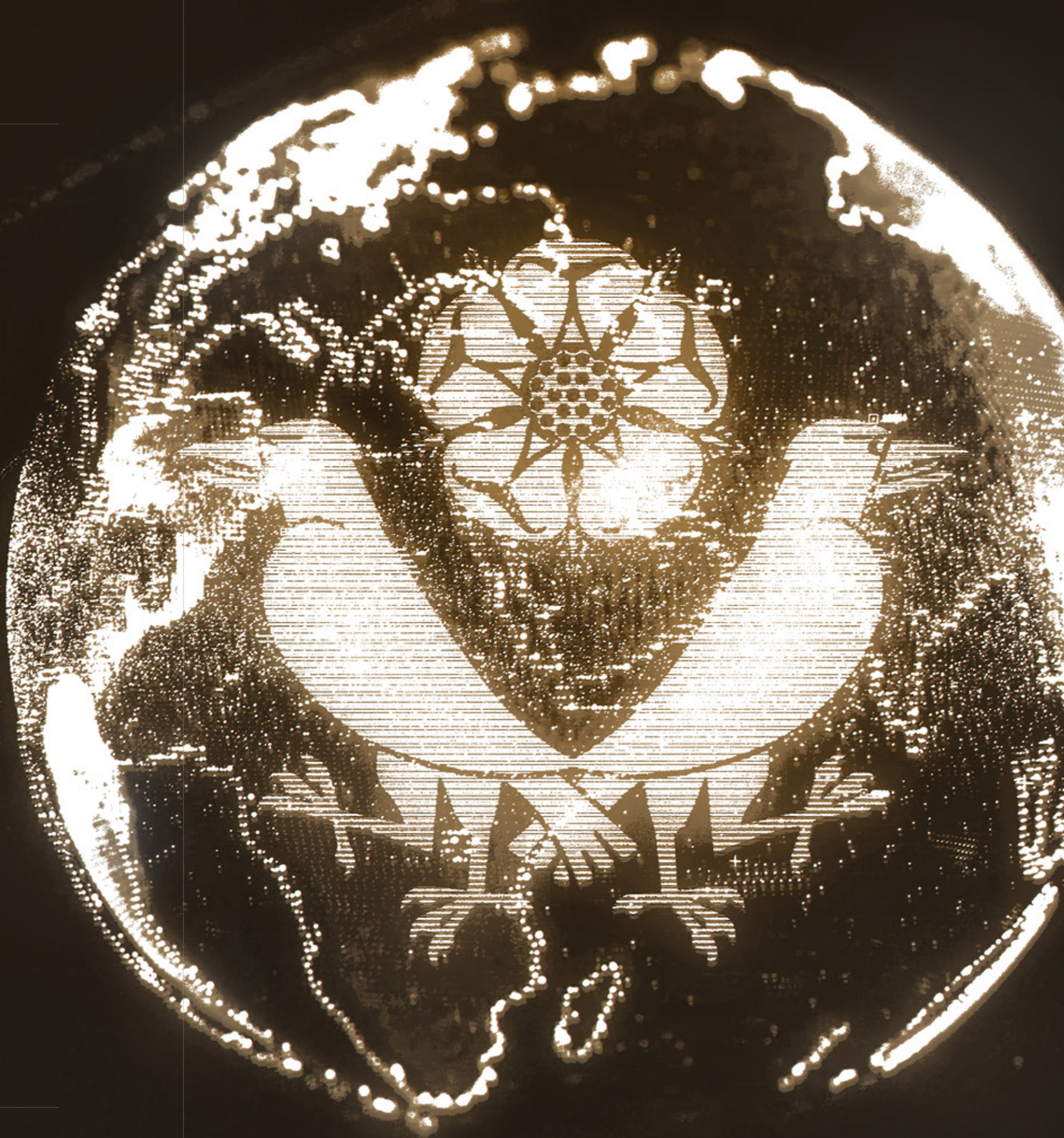
Dårlig økonomi, dyrtid og økende polarisering i vestlige samfunn kan skape grobunn for økt rekruttering til høyreekstreme organisasjoner og bidra til økt trussel på sikt. □

VIL DU JOBBE I
ETTERRETNINGSTJENESTEN?

Vi jobber for å holde Norge trygt, og trenger eksperter innenfor et bredt spekter av fagfelt.

*Les mer på
etj.no/jobb*

DIGITAL VERSJON:
ETJ.NO/FOKUS

VITEN OM VERDEN
FOR VERN AV NORGE